

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtute Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

Disputatio III. De objecto materiali fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

alterum magis reueremur, vel diligimus, magis mouemur ab eius precibus. Item in intellectu, quando credimus duobus testibus, quod vni soli non crederemus: quia tamen alter maioris est auctoritatis, magis mouemur ab eius testimonio ad credendum. Vnde iudex, qui aliquando non credit vni testi etiam ad torquendum reum, accedente tamen aliquo indicio, vel adminiculo, credit ad eum effectum, sed magis mouetur à teste, quàm ab indicio, vel adminiculo accedente, licet à neutro totaliter moueatur. Ratio autem sumitur ex supradictis, quia intellectus, & voluntas, quando assensum, vel consensum præstant, non solum approbant motiua, & ea explicant, sed etiam explicant gradum approbationis, & quantum singulis motiuis deferant, ne confundant motiua omnino inæqualia, æqualem eis affectum, vel consensum exhibendo.

144 Petes vltimò, quando proponuntur duo motiua diuersa assentiendi, propter quæ intellectus possit duobus actibus diuersis assentiri, vnde proueniat, quod aliquando duos actus eliciat circa illa duo motiua, aliquando vnum solum, quo vtrumque motiuum complectatur, v. g. si proponitur ratio Philosophica, & simul motiuum fidei ad credendam immortalitatem animæ, vnde determinetur intellectus ad eliciendos duos actus, alterum scientiæ, alterum fidei distinctos, vel ad eliciendum vnum solum, qui idem sit actus scientiæ, & fidei; cum enim intellectus sit potentia necessaria, videtur, quod si semel elicit duos actus, semper debeat duos elicere, vel è contra, si semel elicit vnum solum, semper debet vnum, & non duos elicere. P. Hurtado *disp. 31. §. 1.* dicit, quando fides iam præcessit cum suo actu, si postea accedat demonstratio, generari alium actum scientificum, qui sit simul cum actu fidei, & è contra: quia adueniente demonstratione, non est cur pereat actus præcedens fidei, neque è contra. Si verò simul applicetur vtrumque motiuum (quod intelligo de simultate temporis, & naturæ) fieri vnicum actum ab vtroque habitu, & motiuo; quia non est, cur multiplicentur actus. Quæ probabiliter dicuntur, & addi potest, licet Angelus fortasse, qui maiorem reflexionem, & potestatem habet supra proprios actus, possit voluntate sua determinare intellectum ad vnum, vel distinctos actus eligendos circa plura motiua; nos tamen, qui nec experimur vnitatem, vel pluralitatem actuum, quos simul elicimus, nec scimus modum concurrendi ad vnum vel plures actus simul eliciendos, non videri tantam potestatem habere in nostrum intellectum, vt possimus pro arbitrio nostro determinare illum ad vnicum, vel plures actus simul eliciendos circa idem obiectum sub diuersis motiuis, sed solum posse imperare assensum, vel dissensum propter tale motiuum. Possimus quidem imperare actus distinctos, imperando successionem vnius actus post alium, quam actuum distinctionem ortam ex successionis tempore bene percipimus: quod autem simul sint plures actus, vel vnicus circa plura obiecta formalia, non videmur posse imperare immediate, sed solum substantiam assensus, vel dissensus propter talia motiua, quam tendentiam in motiuum nos percipimus, relinquendo intellectui, vt id faciat iuxta suam naturam eo modo, quo tunc facere potest. Neque enim inuenimus potestatem in anima nostra imperandi sibi, aut suis potentiis aliquid, quod postea aliquo modo co-

gnoscere non possit, an ita factum sit, nec apparet ad quid deferuiet talis potestas imperandi, cum homo nunquam agnosceret effectum, vel utilitatem sui imperij, neque eam posset agnoscere.

DISPUTATIO III.

De obiecto materiali fidei.

SECTIO I. Quod sit obiectum materiale adequatum nostre fidei.

- II. Vtrum obiectum fidei sit aliquid complexum.
- III. Vtrum sit aliquis ordo inter obiecta fidei.
- IV. Vtrum articuli fidei conuenienter in symbolo tradantur.
- V. Vtrum obiecta materialia fidei successe creuerint, & el decreuerint.

OSTENDAM egimus de obiecto materiali fidei, seu de motiuo credendi, sequitur, vt agamus de materiali, seu de eis, quæ creduntur, vt plenè cognoscatur fidei obiectum & doctrina S. Thomæ in hac quaestione prima omnino explicetur.

SECTIO I.

Quod sit obiectum materiale adequatum nostre fidei.

IN hac quaestione multa miscentur de nominibus & multis sententiæ afferuntur diuersæ, quæ si res bene intelligantur, ferè conueniunt, vel parum possunt differre. Supponendum ergo in primis est id quod *disputatione prima sect. 1.* diximus, obiectum materiale in præsentibus usurpat pro eo, cui propter aliud assentimur; nam licet aliquando obiectum materiale dicatur illud, quod non terminat cognitionem immediate per suam entitatem, sed per aliquid sibi inherens, vt patet dicitur obiectum materiale visionis, quia formaliter videtur sola albedo parieti inherens, illud tamen solum est obiectum denominationis, & per accidens: nos autem loquimur in præsentibus de obiecto materiali quod immediate terminat actum fidei per suam entitatem; quare à nonnullis appellatur obiectum formale quod, vt distinguant illud à motiuo assentiendi, quod appellant obiectum formale quo. Sic loquitur Valentia in *præsentibus disputat. 1. quæst. 1. part. 1. §. 3.* melius tamen appellatur obiectum materiale cum sancto Thoma in *præsentibus artic. 1.* quia fides versatur circa illud vt informatum per auctoritatem, & reuelationem diuinam tanquam per obiectum formale.

Supponendum secundò, in obiecto materiali fidei posse distinguere id de quo aliquid creditur, & id quod creditur. Primum dicitur subiectum, secundum verò prædicatum: & vtrumque simul dicitur obiectum complexum, seu tota propositio obiectiua.

obiectum. Si ergo querimus, quod sit obiectum materiale fidei adequatum; facile respondetur, non esse vnum subiectum, sed plura pro varietate actuum fidei: & idem dici debet de predicatis; multa enim sunt, quae creduntur, & multa ea, de quibus creduntur; & multo plura, quae credi possunt, si reuelentur: quare obiectum materiale fidei in tota sua latitudine possibili comprehendit omnes veritates necessarias, & contingentes, quae reuelari possunt, & quae aliunde ex parte obiecti non involuunt repugnantiam peculiarem cum assensu fidei: nam omnes illae, quaecunque illae sint, sicut cognoscuntur à Deo, ita possunt reuelari, & credi per fidem. Dixi, quae reuelari possunt, quia si aliquae veritates non possunt reuelari, ut cognitio qua Deus scit se nolle vnuquam aliquid reuelare, & alia huiusmodi, quae essentialiter repugnant cum reuelatione, de his non est sermo; dixi etiam, quae aliunde ex parte obiecti non involuunt repugnantiam peculiarem cum assensu fidei; quia si Deus noller cum intellectu concurrere vnuquam ad assensum fidei; posset Deus reuelare hanc suam voluntatem, non tamen posset fides elicere assensum circa illam, quia ipsa reuelatio supponit, Deum nolle concurrere ad illum assensum. Dices, si reuelatio illius decreti, vel concursus ad id credendum est impossibilis ex essentia sua, ergo non comprehenditur sub obiecto illius decreti vniuersalis, quia sicut Deus non dicit, nolo creare chimaram, ita non dicit, nolo ponere reuelationem impossibilem, vel dare concursum ad actum fidei impossibilem: si autem Deus non noluit illam reuelationem vel concursum, iam non erit impossibilis ex repugnantia cum decreto diuino vniuersali. Respondet, nos ideo loqui sub conditione, si verè Deus noluit illam reuelationem possibilem, vel concursum ad vllum actum fidei possibilem: nam posito illo decreto vniuersali, iam argueretur, hanc reuelationem talis decreti, vel fidem circa illud esse impossibilem; quia si esset possibilis comprehenderetur sub nolatione vniuersali omnis reuelationis, vel fidei possibilis. Si ergo decretum supponitur vniuersale, fatendum est hanc reuelationem, vel fidem talis decreti esse impossibilem, non quia Deus illam noluit, sed ex sua essentia.

4 Peres, an haec omnia obiecta materialia aequè immediatè pertineant ad fidem. Respondetur affirmatiue, quia omnia aequè induuntur motiui formali, & aequè immediatè reuelantur à Deo, & ideo aequè esset haereticus, & amitteret fidem, qui negaret Tobiae canem, ac qui negaret incarnationem. Dices, grauior blasphemia esset negare Christi diuinitatem, quam aliam rem leuiorem. Respondet, ex specie sua aequè immediatè esse contra fidem vnum, ac aliud; ceterum ex aliqua circumstantia materiali potest crescere peccatum; praesertim quod esset maior irreuerentia negare Christo, quae magis pertinet ad eius dignitatem, aequè ideo formaliter in ratione irreuerentiae esset maior. Dices iterum; Deus non aequaliter omnia affirmat; aliqua enim simpliciter affirmat: alia verò cum iuramento: ergo non omnia exigunt aequalem fidem. Nego consequentiam, quia tam repugnat Deo mendacium, quam periurium: licet ut nobis se accommodet, aliquando vtatur iuramento, ut vehementius nos ad assensum moueat: in rigore tamen semper Deus iurat, cum semper afferat se in testem, quod est propriè iurare.

5 Addo tamen, licet omnia aequè immediatè credantur per fidem: aliqua tamen principalius pertinere ad fidem, quam alia: cum quia de se sunt nobiliora obiecta; quare sicut lumen naturale intellectus magis inclinat ad cognoscendam veritatem nobiliorem; sic etiam lumen fidei. Tum etiam quia quaedam sunt, quae magis conducunt ad finem, qui de facto per fidem intenditur, ut postea videbimus. Dices, obiecta materialia credita per fidem non omnia habent aequalem veritatem, ergo non omnia aequè creduntur per fidem, sed ea, quae magis vera sunt, magis debent credi, sicut ea, quae magis bona sunt, magis amantur per charitatem bene ordinatam. Antecedens verò probatur, quia maiorem, & firmiter veritatem habet esse Dei, & eius perfectio, quae per fidem creditur, quam aliqua res contingentes creatae, quae per eandem fidem creduntur. Respondetur (omissa responsione Patris Suarez in praesenti disp. 2. sect. 2. num. 4. quae fortasse in idem recidit, sed obscurior est) admissio antecedenti, distinguendo consequens; magis debent credi, quae maiorem habent veritatem, quando motiuum credendi est ipsa veritas propria obiecti crediti, transeat; quando motiuum credendi est alia veritas, quae aequè participatur ab aliis veris, quae creduntur, nego. Ad quod retorqueri potest exemplum charitatis, quae quidem magis amat Deum, quam creaturas, quia bonitas infinita Dei, quae est motiuum amandi, magis & perfectius participatur ab ipso Deo, cui est essentialis, quam à creaturis, quae illam extrinsecè participat; inter ipsas vero creaturas non magis amat semper quae in se sunt perfectiores, sed eas, quibus maior Dei gloria resultat: quare si ex creatione hominis maior gloria Dei resultabit, quam ex creatione Angeli, & magis illa, quam haec sit iuxta Dei beneplacitum; charitas magis amabit hominem, quam Angelum; si verò aequalis gloria ex utraque resultet, & aequè sit iuxta Dei beneplacitum, aequè utramque amabit: quia motiuum vltimum amandi per charitatem non est propria bonitas Angeli, vel hominis, sed bonitas Dei. Sic ergo fides, cum eius motiuum vltimum non sit veritas obiecti crediti, sed veracitas, & testimonium Dei, aequè debet credere omnia, quibus aequè hoc motiuum communicatur: omnia autem reuelata aequè participant hoc motiuum, cum aequè infallibilis sit Deus in omnibus, quae dicit, & aequè omnia reuelet: ergo fides aequè omnia credit propter idem motiuum.

6 Peres iterum, an mendacium etiam pertineat ad obiecta materialia fidei. Respondetur, distinguendo, mendacium enim non potest esse obiectum creditum per fidem, per quam non potest credi aliquid falsum, ut infra videbimus; potest tamen mendacium esse obiectum, de quo fides aliquid credat, vel quod de aliquo credat. Nam fides credit, mendacium esse peccatum, vbi mendacium est subiectum fidei, de quo aliquid credit. Item fides credit id, quod Diabolus dixit Euz, fuisse mendacium, vbi mendacium est praedicatum, quod fides enunciat de sermone Daemonis, itaque id, quod propriè creditur, est coniunctio praedicati cum subiecto; quae si sit falsa, non potest credi per fidem: de ipso tamen falso potest fides aliquid verè credere, vel ipsum etiam falsum potest de aliquo verè enunciare.

7 Dices, saltem in actu dissensus elicitò à fide copulam ipsam praedicati cum subiecto esse falsam.

An quaedam obiecta materialia principalis pertinere ad fidem.

Mendacium an pertineat ad obiecta materialia fidei.

fam, v. g. in actu, quo negamus Patrem esse incarnatum; ideo enim actus ille est verus, quia falsa est coniunctio prædicati cum subiecto, quam actus negat. Suppono autem id, quod dixi *disp. 1. de virtute penitentia, sect. 2.* dissentium mentalem non habere pro obiecto negationem prædicati de subiecto, sed coniunctionem, quam coniunctionem per fugam intellectualem negamus, & ei dissentimus, quare sola copula falsa videtur esse obiectum illius dissentus. Ad hoc tamen facile responderetur, & in primis dici posset, actus omnes fidei in rigore non esse dissentus, sed assensus, qui inferuntur ex duabus affirmatiuis, v. g. *quidquid Deus dicit, est verum, & Deus dicit Patrem non esse incarnatum*, quare non potest inferri propositio negatiua, sed affirmatiua iuxta regulas summulisticas, nempe, *ergo verum est, Patrem non esse incarnatum*, qui non est dissentus, sed assensus. Sed quia hoc difficultate non caret, de qua redibit sermo inferius, facilius responderi potest, quod quidquid de hoc sit, in illo dissentu coniunctio falsa prædicati cum subiecto non esset obiectum creditum, sed negatum per fidem: non autem solius dicimus falsitatem non posse esse obiectum materiale creditum per fidem, quidquid sit, an possit esse obiectum directe negatum.

8
Obiectum materiale adequatum duplex.

Supponendum ergo tertio obiectum materiale adequatum alicuius scientiæ, vel habitus, aliud esse adequatum simpliciter: aliud dici adequatum attributionis: primo modo obiectum adequatum complectitur omnia, quæ attinguntur per omnes actus illius scientiæ. Secundo modo dicitur obiectum adequatum, quod licet non attingatur immediatè per omnes actus; omnia tamen obiecta illorum actuum ordinantur ad illud melius, & magis completè cognoscendum. Exemplum habes in medicina, cuius obiectum adequatum attributionis est curatio hominis; & licet non cognoscat immediatè hanc curationem per omnes actus; omnia tamen cognoscit in ordine ad eam: unde actus, quo cognoscit naturam, & proprietatem talis vel talis herbe; & eius temperamentum, ideo pertinet ad medicinam, quia illa cognitio deferuit ad melius sciendum modum curandi talem, vel talem morbum. Sic ergo de fide inquiri potest, an in omnibus obiectis materialibus, quæ respiciunt, sit aliquod obiectum adequatum attributionis, in ordine ad cuius meliorem cognitionem cetera omnia cognoscantur, & quale illud sit. Dixi, alias omnes cognitiones debere ordinari ad obiectum attributionis melius cognoscendum; non quidem ad illud faciendum, vel acquirendum, sed cognoscendum: nam licet cognitiones fidei ordinentur ad eliciendum amorem Dei, non est tamen amor Dei obiectum attributionis, nisi fortè parziale, in quantum fides etiam docet, quomodo sit habendus amor Dei: obiectum enim attributionis est, quod cognoscitur per illam scientiam, vel habitum, & ad cuius meliorem cognitionem deferuiunt, & ordinantur ceteri actus illius scientiæ.

9
Vt hoc intelligi debent.

Supponendum quartò, quando dicimus, omnia alia obiecta cognosci in ordine ad obiectum attributionis, non debere intelligi, quod omnes actus ferant secum in sua entitate, seu in modo intrinseco tendendi ad sua obiecta aliquem ordinem intrinsecum ad obiectum attributionis; nam cognitio, qua medicina inuestigat naturam, & temperamentum talis herbe, non habet ma-

giorem ordinem, quantum est de se, ad curationem hominis cognoscendam, quam ad alium finem, ad quem illius herbe natura utilis esse potest; & quàm si medicina non intenderet illum hominis curationem cognoscere, nam illa cognitio, solum repræsentat naturam, & temperamentum herbe à priori vel posteriori cognitum præscindendo à fine, quem medicus intendit: quare tota illa ordinatio est extrinseca habens se ex parte habentis illam cognitionem in ordine ad talem finem. Sic etiam actus fidei, quo credimus Tobiam habuisse canem, propter Dei reuelationem, de se non habet ordinem intrinsecum, nisi ad hoc peculiare obiectum, esto obiectum attributionis fidei sit Deus, vel aliquid aliud: quia licet hæc omnia, quæ creduntur, sint opera Dei, & per consequens habeant ordinem ad Deum; possunt tamen credi, præscindendo ab eo ordine sicut philosophia agit etiam de ente mobili quod habet ordinem ad Deum, & tamen Deus non ideo est obiectum attributionis Philosophiæ, quia non intenditur præcipue à Philosopho per suos omnes actus cognitio Dei, sed cognitio ipsius entis mobilis.

Contrarium ex parte videtur docere Suarez *disp. 2. sect. 1. n. 8.* ubi dicit, Deum etiam vt obiectum materiale respici ab habitu fidei cum necessitate intrinseca, & essentiali ipsius habitus fidei; quia nihil est credibile per fidem, nisi sub testimonio diuino, & per consequens, quoties fides aliquid Deo credit, debet credere Dei reuelationem, & Dei etiam infallibilitatem; ergo semper supponitur creditum Deum esse, & esse summe veracem; ergo Deus vt obiectum materiale habet necessariam connexionem cum fide, quam non habent alia obiecta. Hoc tamen argumentum confundit, ni fallor, obiectum materiale cum motiuo formali fidei, quæ quidem necesse est, quod semper credat Deum esse veracem, & propter eius auctoritatem credat alia obiecta: tunc tamen veracitas Dei non est obiectum materiale, sed motiuum formale fidei. Quamvis autem veracitas ipsa possit aliquando esse obiectum materiale, quia ipsa etiam de facto reuelata est à Deo; si tamen non fuisset reuelata prout potius non reuelari, ipsa nunquam fuisset obiectum materiale. Non ergo probatur, fidem habere ex sua essentia maiorem connexionem intrinsecam cum Deo vt obiecto materiali, quàm cum aliis obiectis reuelatis.

Hinc infero, esto de facto Deus sit obiectum adequatum attributionis fidei (de quo postea de possibili tamen potuisse non esse: potuit enim Deus plures veritates reuelare, quæ de se non magis deferuiunt ad Dei cognitionem, quàm alie veritates naturales, quas speculatur Philosophia, vel Metaphysica. Quare sicut Philosophia, vel Metaphysica non est Deus adequatum attributionis obiectum, sic nec esset fidei in illo casu. Dices, ergo iam non omnes fidei actus essent virtutis Theologicæ, cum non omnes attingerent Deum. Respondeo, negando sequelam, quia ratio virtutis Theologicæ (vt dixi *disp. 1.*) non consistit ex obiecto materiali, sed ex motiuo formali, quod in fide est veracitas diuina.

His suppositis questio remanet an de facto obiectum adequatum attributionis nostræ fidei, id est, ad cuius cognitionem omnes fidei actus ordinantur, sit Deus solus, an aliquid aliud: & respondetur, quod dubitari non potest, Deum, si non sit Deus, obiectum

obiectum adequatum, esse tamen principalissimum, & de quo plura, & potissima nostra fides credit, ut patet ex articulis, qui continent precipua capita fidei christianae, & omnes continent aliquas veritates, quas de Deo ad intra, vel ad extra confitemur.

Dubitari autem potest, utrum Deus sit obiectum attributionis fidei solum sub conceptu Deitatis, an etiam secundum attributa, & alias perfectiones intrinsecas, quas habet. Ad quod breviter respondeo, Deum ipsum secundum esse suum esse principale subiectum attributionis fidei, de ipso enim Deo creduntur attributa, & perfectiones omnes: ipsa tamen attributa, & aliae perfectiones ut creduntur de Deo sunt obiectum attributionis. Quod explicari potest in aliis obiectis attributionis, v.g. Physica habet pro obiecto attributionis corpus naturale, seu ens mobile: & quidem corpus ipsum est subiectum, de quo Physica demonstrare ostendit naturalitatem, seu principium motus & quietis: ipsa tamen naturalitas, seu principium motus, & quietis est etiam obiectum attributionis, quia Physica intendit primario ostendere, & docere, quomodo enti naturali seu mobili conveniat hoc praedicatum. Similiter Logica habet pro obiecto attributionis operationes intellectus ut dirigibiles: & ipsae operationes intellectus sunt subiectum attributionis, de quo ostenditur dirigibilitas, totum tamen illud complexum, nempe operationes dirigibiles, est obiectum attributionis, quod Logica probare, & explicare primario intendit. Sic ergo fides ordinatur principaliter ad docendos nos infinitam Dei perfectionem, ut cognoscamus qualis & quantus sit noster Deus: quare Deus secundum se est subiectum attributionis, perfectio autem infinita Dei, quae constat ex omnibus eius perfectionibus intrinsecis est id, quod fides intendit docere de Deo, ut sciamus, quomodo Deus sit infinite perfectus, & digne sentiamus, de Deo. Restat, ergo difficultas, an Deus non solum sit obiectum principalissimum, & potissimum, sed etiam adequatum attributionis nostrae fidei.

Plures numerantur sententiae. Durand. q. 5. praedicti docet, obiectum adequatum esse bona merita: cuius sententiam late refert Vasquez primo tom. in primam partem disput. 10. c. 2. Durand. in ea forte non permanfit, ut notat Suarez in praesenti disp. 2. sect. 1. num. 3. Gabr. & Ochamus indicant, obiectum adequatum esse Christum. Alij dicunt, obiectum adequatum esse Deum, non quidem secundum se, sed sub ratione glorificationis, seu ut alij dicunt, sub ratione Salvatoris: vel ut dixit Albertus, quatenus Alpha & Omega, id est principium & finis. Alij denique dicunt, esse Deum secundum se, seu sub ratione deitatis, quam sententiam post alios sequuntur Valentia §. 3. & Vasquez ubi supra, & Suar. ubi supra sect. 1. & 2. Hurtado disp. 16. sect. 3. & alij. Existimo, has omnes sententias parum differre: obiectumque adequatum attributionis fidei esse Deum secundum se, & ut assequibilem à nobis: haec enim videntur esse, ad quorum cognitionem ordinantur omnia, quae fides nostra de facto docet, ut scilicet sciamus, quis sit Deus, & quibus mediis consequi debeamus salutem nostram. Cum hoc tamen stat, quod dici possit Deum esse obiectum adequatum nostrae fidei prout dicitur à Sancto Thoma, & aliis communiter. Et in pri-

mis, quod Deus sit obiectum attributionis constat ex multis Scripturae testimoniis, quae ad hoc ponderat Valentia ubi supra & ex Augustino lib. 4. de Civit. Dei c. 29. in haec verba: *Fidei primum & maximum officium est, ut in verum credatur Deum.* Et ex aliis Patribus ab eodem Valentia adductis. Quod vero salus nostra etiam pertineat ad fidei obiectum colligitur ex pluribus locis Scripturae. Isaia 48. *Ego sum Deus tuus docens te viis ad Ephel. 4. Ipse dedit quosdam Prophetas, alios autem Evangelistas, alios autem pastores & doctores ad consummationem Sanctorum,* 2. ad Timoth. 3. *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.* Ideo fides saepe appellatur *scientia salutis, Verbum salutis, Luc. 1. act. 13. & alibi saepe.*

Dices, notitia nostrae salutis etiam ordinatur ad meliorem Dei notitiam, ergo solus Deus, & non salus nostra est adequatum obiectum attributionis fidei cum ad ipsum cetera ordinantur. Ex solutione huius obiectionis constabit ratio nostrae conclusionis, quia ut aliquod sit obiectum adequatum attributionis alicuius scientiae, non sufficit, omnia, quae docentur in ea scientia, ordinari ad illud, sed ultra hoc requiritur, quod ea omnia non cognoscantur propter se, sed propter meliorem illius notitiam habendam: sic enim medicus non cognosceret naturam herbae, nisi conduceret ad sciendum modum curationis. Quod si medicus cognosceret naturam herbae expectando etiam illam cognitionem propter se independentem à cognitione curationis: non esset, cur herba excluderetur à ratione obiecti attributionis saltem partiali, ideo in prooemio Dialecticae dixi, demonstrationem non esse obiectum adequatum attributionis Dialecticae, quia licet definitio, & divisio & alia, quae traduntur in Logica, deferantur ad demonstrationem, non tamen cognoscuntur solum propter demonstrationem, sed etiam propter se, quia cognitio definitionis, & divisionis, etiam independentem à demonstratione utiles sunt ad dirigendos actus intellectus.

Hinc ergo patet ad obiectionem, nam licet cognitio salutis, & sanctitatis conducatur ad cognoscendum Deum eius auctorem, & finem; haec tamen à fide non solum intenduntur ad generandam in nobis meliorem Dei notitiam, sed etiam propter se: ita ut licet ex cognitione mediorum nostrae salutis non gigneretur melior cognitio Dei; adhuc traderetur à fide, & adhuc Deus reuelaret nobis, quae media convenientiora essent ad nostram sanctitatem, & perfectionem. Vtrumque ergo fides de facto intendit; scilicet, ut cognoscamus Dei maiestatem & de ipso sentiamus prout oportet; & ut sciamus etiam viam salutis & perfectionis nostrae: quae ad haec videntur ordinari omnia, quae per fidem nobis manifesta sunt. Denique cum hoc stat, quod dicere possumus Deum obiectum adequatum attributionis nostrae fidei, prout loqui videtur S. Thom. praesenti art. 1. loquitur enim de Deo non solum secundum se, sed ut assequibile etiam à nobis, multa enim docet fides non solum ut sciamus, qualis sit Deus in se, sed ut sciamus etiam, qualiter sit à nobis assequendus. Deus autem sumptus cum hac latitudine bene appellatur obiectum adequatum attributionis fidei,

Obiiciunt

16

17

Fides hac duo intendit: ut cognoscamus Deum, & viam nostrae perfectionis.

18
*des est par-
tim specula-
tium, partim
practica.*

Obiiciunt aliqui, quia in symbolo continetur præcipua mysteria nostræ fidei, & tamen in symbolo nihil traditur de actu mentorio, nec de modo bene operandi. Respondetur, fidem esse partim speculatiuam, partim practicam; & quidem præcipua eius mysteria, quatenus speculatiua est, & ordinatur ad cognitionem continentur in Symbolo, quod potissimum ordinatur ad cognitionem: at vero quatenus practica, magis continetur in lege seu decalogo, cuius notitia etiam est necessaria omnibus, & quæ ordinatur ad bene operandum.

19
*Christi hu-
manitas an
etiam perti-
neat ad ob-
iectum attribu-
tionis nostræ
fidei?*

Dubitari posset de humanitate Christi, an etiā pertineat ad obiectum attributionis nostræ fidei propter illud Ioan. 17. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum:* quod de cognitione etiam fidei solet explicari & illud Ioan. 20. *Hæc autem scripta sunt ut, credatis quia, Iesus est Christus filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine eius.* Verius tamen videtur, Christi humanitatem, licet sit primum, & præcipuum medium nostræ salutis, & potissimum Dei in homines beneficium, pertinere tamen ad fidem secundario, sicut cetera beneficia Dei, & sicut alia media nobis collata ad salutem: scilicet, ut ex eius cognitione melius cognoscatur Dei bonitas erga nos, & melius sciamus, quam viam sequi debemus ad consequendam nostram salutem.

20
Obiectio 1.

Contra hanc doctrinam obiici potest primum, quia aliqua videntur tradi per fidem, quorum cognitio ad neutrum horum obiectorum ordinatur, v. g. Tobiam habuisse canem; quis enim melius cognoscit Deum, aut media suæ salutis ex eo, quod sciat Tobiam habuisse canem: ergo non est solum illud quod diximus obiectum attributionis fidei de facto. Respondent aliqui illam veritatem conducere ad cognoscendam veritatem Dei, quæ nec in re leuissima deficere potest. Sed contra, quia in primis pari ratione diceres, eorum omnium, quæ Petrus narrat, vel docet esse ipsum Petrum obiectum attributionis, quod est ridiculum. Et ratio est, quia narratio Petri non dicitur, nec ostenditur, Petrum esse veracem; nisi rei euentus aliunde cognitus id probet, imò supponit in audiente fidem veritatis Petri, ut credatur res narrata. Melius ergo Respondetur, canem Tobiam, licet non per se conducat ad Dei bonitatem, vel viam nostræ salutis cognoscendam: conducere tamen quasi integraliter, & quasi partem historiæ gratissimæ commendantis Dei bonitatem erga Tobiam, cuius aliqua lætitiæ pars fuit aduentus canis præcedentis filium suum & gesticantis; quæ etiam ratione quasi in speculo videmus nostræ salutis viam per Tobiam imitationem, cui post ærumnas, & probationes Deus prosperitatem, & lætitiā restituit in maximo, & in minimo.

21
Obiectio 2.

Secundò obiicies, quia idem est subiectum adæquatum principiorum & cōclusionum, principia autem nostræ fidei sunt articuli, qui omnes sunt de Deo; ergo Deus secundum se solum est obiectum adæquatum attributionis. Respondetur, articulos esse quidem quasi dignitates, & principia principalissima nostræ fidei, esse tamen alia plura principia, & veritates immediate etiam reuelatas nostræ fidei, quarum subiectum est bonitas & honestas virtutis, malitia vitiorum; &c.

22
Obiectio 3.

Tertiò Obiicies, Metaphysica habet etiam pro obiecto partia attributionis Deum, ergo quoad

illam partem non distinguitur à fide. Negatur consequentia; quia Metaphysica inuestrat Dei per rationem naturalem; fides vero per solam ipsius Dei reuelationem, quare licet non differant quoad obiectum materiale, differunt maxime penes diuersum morium formale assentiendi.

Quartò obiicies, quia omnis scientia supponit de suo subiecto quod sit, & quid sit, ut dicitur in poster. fides autem non supponit, sed docet esse Deum, & quod sit Deus; ergo Deus non est subiectum fidei. Respondetur, illam prænotionem de subiecto quod sit, non exigi ab Aristotele ad omnem scientiam, sed ad demonstrationem perfectissimam, quæ prima passio demonstrationis de sua essentia: plures enim sunt demonstrationes, quibus probatur ipsa existentia subiecti fidei à posteriori. Item prænotio de subiecto, quod sit, solum requiritur, quatenus importat notitiam nominis, & aliquam notitiam consilium ipsius rei significatæ per talem vocem: cognitio enim distincta quidditatis subiecti potius sepe intenditur quam supponatur per plures demonstrationes, ut probauit latè vtrumque in posterioribus.

Quintò arguit Suarez *dicta disp. 2. sect. 1. n. 2.* ex Paulo ad Hebr. 11. dicente, *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est.* Sed certè ex illo loco magis probaretur non esse solum Deum secundum se obiectum adæquatum attributionis fidei, cum statim addiderit Apostolus illud aliud, *& quia remunerator est;* vnde non proposuit solum Deum secundum se. Nec magis videtur, quod asserti idem Suarez ibi ex Augustino supra relato dicente, *dei vnum, & primum, ac maximum officium est, ut in vnum credatur Deum.* Vbi certè Augustinus non dixit, hoc esse solum, & totum fidei officium, sed vnum primum, & maximum; cum quo fiat, quod aliud etiam officium habeat, ut docet nos eundem Deum, ut à nobis assequibilem. Quod satis explicuit idem August. postea lib. 1. de *Crit.* c. 2. dicens, finem totius fidei, & ipsius etiā Christi esse, ut ad Deum perueniatur. Quem duplicem fidei finem indicauit etiam Ioannes cap. 20. in illis verbis. *Hæc scripta sunt, ut credatis, & credentes vitam habeatis in nomine eius.* Quæ omnia magis confirmabuntur ex iis, quæ latius dicentur infra agendo de charitate, & quomodo Deus propriè exerceat actum amicitie erga iustos, quia nimirum Deus, licet ea, quæ facit ordinat primario ad gloriam suam, ordinat tamen ad nostram etiam vtilitatem, & bonum, quod habet etiam pro fine suorum operum: quare fidem etiam non solum dat, ut credamus, & sciamus, quæ de ipso Deo nosse oportet, sed etiam ad nostram vtilitatem, ut viam noscamus comparandi ipsum Deum.

Sextò arguit Granado *in presenti tract. 1. disp. 6. n. 11.* quia in Deo est auctoritas, quæ est obiectum formale fidei: sed illud in quo est intrinsecè ratio formalis alicuius habitus, dicitur obiectum materiale præcipuum, ergo. Nescio tamen vnde sumpsit illam minorem, aut probare possit, illud esse obiectum materiale adæquatum imò nec præcipuum in quo est intrinsecè ratio formalis, seu morium assentiendi. Certè morium formale fidei humanæ est etiam auctoritas narrantis mihi historiam, quam vidit, quæ auctoritas residet in ipso narrante: & tamen obiectum materiale fidei humanæ adæquatum, nec præcipuum etiam, aut partiale, non est ipse ami-

cus narrans, sed historia narrata, cuius notitiam mihi communicare intendit. Item Philosophia ut in plurimum probat suas conclusiones & rerum naturas ab effectibus; ab experientia enim gignitur scientia; quare motuum formale assentiendi sunt ipsæ operationes, quæ si sint transeuntes, non manent in principio producente, sed in effectu productio; & tamen non tam intendit Philosophia explicare ipsos effectus, quam naturam causæ, & ideo obiectum adequatum attributionis in Philosophia non dicimus esse operationes, & effectus entis naturalis, sed ipsum ens naturale, & sic de alijs. Quamvis ergo Deus aliunde sit obiectum materiale præcipuum fidei; id tamen non provenit ex eo, quod in ipso resideat auctoritas, quæ est motuum formale credendi, & multo minus inde probari potest, quod Deus sit obiectum totale attributionis.

25 Adde tamen, in aliquo sensu posse dici Deum obiectum adequatum attributionis fidei. Et in primis possumus simpliciter & absolute dicere, Deum esse subiectum adequatum attributionis fidei; quia illud est subiectum attributionis adequatum alicuius habitus, vel scientiæ, de quo prædicantur omnia, quorum notitiam intendit illa scientia, vel qui eam tradit. Sic enim operationes intellectus sunt subiectum adequatum attributionis Logicæ; quia de ipsis prædicatur omnis dirigibilitas, quam ipsa Logica solum intendit explicare: de Deo autem prædicantur omnia, quorum notitiam dare intendit ultimo fides: nam de Deo in primis prædicantur, & creduntur perfectiones diuinæ, quas fides docere intendit: & de eodem Deo prædicatur, & creditur assequibilitas, quam eadem fides intendit nos docere, ut teneamus modum assequendi: ergo Deus est subiectum adequatum attributionis totius fidei. Nam, licet non omnia, quæ per fidem credimus, credamus de Deo, sed de alijs etiam subiectis, v. g. de Abrahamo, quod habuit duos filios, de Tobia, quod habuit canem, &c. horum tamen notitia non intenditur propter se à fide, sed ut melius cognoscamus Deum secundum se, vel certe Deum, ut à nobis assequibilem: in ijs ergo actibus, qui propter se intenduntur, semper Deus est subiectum, quia vel cognoscimus aliquid de ipso Deo, vel assequibilitatem eius, quæ etiam de ipso Deo prædicatur.

26 Deinde potest Deus dici aliquo modo non solum subiectum, sed etiam obiectum adequatum attributionis fidei: non ita ut solus Deus sit obiectum attributionis, seu in sensu exclusivo, sed in sensu affirmativo, ita ut Deus sit obiectum, ad quod, & ad cuius notitiam referantur, & ordinantur omnia, quæ per fidem creduntur. Sicut dicitur etiam finis vniuersalis omnium, quæ ipse facit, quia omnia ad se ipsum, & ad suam gloriam ordinat, licet ordinet etiam ad nostrum bonum, & utilitatem. Sic etiam, licet notitia fidei magna ex parte ordinetur etiam ad hoc, ut cognoscamus assequibilitatem Dei: hæc tamen eadem notitia, & omnia alia, quæ fide creduntur, ordinantur etiam ad hoc, ut melius cognoscamus ipsum Deum, quare in sensu saltem non exclusivo, sed merè assertiuo dicere possumus, Deum esse obiectum adequatum attributionis fidei, quia adæquat totam fidei latitudinem, cum nihil fides doceat, nisi vel de ipso Deo, vel saltem ex hoc fine, ut melius cognoscamus ipsum Deum.

Ex dictis infero, quid sentiendum sit de sententia Paludani in 3. disp. 24. quæst. 1. conclusio-
ne 2. qui dixit, ita Deum esse subiectum adequatum fidei, ut nulla sit propositio fidei credita, cuius subiectum non sit Deus, licet prædicatum possit esse aliquid extra Deum. Quod dictum P. Suarez dicta disp. 2. sect. 2. n. 1. acriter reprehendit, cum multa credantur per fidem, quæ non creduntur de Deo v. g. Quod Abraham genuit Isaac, quod Beata Maria fuit perpetua virgo, & his similia, in quibus Deus non est subiectum, sed aliquid extra Deum. Quod quidem verissimum est: si tamen Paludanus suam propositionem limitasset, & dixisset, Deum, nihil unquam reuelare in quo non reuelat aliquid de se, & per consequens, Deum esse subiectum cuiuslibet reuelationis, verum dixisset: quia, ut latius dixi disp. 23. De Penitentia sect. 4. quicumque loquitur, immediate significat suam mentem & dicit, scire talem rem: quare quocumque Deus loquitur, & reuelat nobis aliquid, immediate reuelat, se scire talem veritatem, & mediatè solum, ac consequenter rem ipsam, seu veritatem quam dicit se scire: atque ideo semper Deus ipse est subiectum reuelationis, de quo affirmatur scientia talis obiecti. Adus tamen, quo postea credo, v. g. Abraham genuisse Isaac, non habet Deum pro subiecto, quia per illum actum non credo Deum id scire, sed ex eo, quod Deus id dixerit, infero verum esse, quod Abraham genuit Isaac, quamvis Deus id dicens, non habuerit immediate pro subiecto reuelationis Abraham, sed se ipsum, de quo affirmavit scientiam talis veritatis. Vnde potuissim ego per fidem inferre etiam, non quidem, Abraham genuisse Isaac, sed Deum id scire, quia hoc etiam Deus reuelauit, imo magis immediate, & directè hoc reuelauit, quam illud aliud: quare potuissim discursum formalem, vel virtualem fidei ita formare: quidquid Deus dicit, est verum, sed Deus dicit, se scire, quod Abraham genuit Isaac: ergo verum est, Deum id scire; in quo ultimo assensu fidei Deus, & non Abraham esset subiectum, de quo creditur per fidem scientia talis obiecti. Communiter tamen non inferimus hanc conclusionem, sed aliter formamus discursum, nempe, quidquid Deus quocumque modo dicit, est verum, sed Deus dicit, saltem indirectè, & mediatè, quod Abraham genuit Isaac; ergo verum est, quod Abraham genuit Isaac. In quo ultimo assensu Deus nullo modo est subiectum talis propositionis, ut dicebat bene P. Suarez.

27

Quid sentit-
dum sit de
sententia Pa-
ludani.

SECTIO II.

Verum obiectum fidei sit aliquid
complexum.

28 Questionem hanc proponit S. Thomas in præsentia quæst. 1. art. 2. & testatur fuisse duas sententias, alteram affirmantem, alteram negantem, obiectum fidei esse aliquid complexum per modum enunciabilis: ipse vero utramque sententiam conciliat dicendo, esse quidem incomplexum ex parte rei credite, esse verò complexum ex parte credentis, quia cognita sunt in cognoscente per modum cognoscentis: est autem modus proprius humani intellectus, ut componendo,

nendo, & diuidendo veritatem cognoscat, & per consequens cum quadam complexione. Aliqui interpretes distinguunt de obiecto formali fidei, & materiali, & formale dicunt esse incomplexum & simplex ex parte rei, quia est veritas diuina; materiale verò, aliquando esse incomplexum ex parte rei, qualis est Deus, de quo, vt de præcipuo videtur loqui S. Thomas, aliquando verò esse complexum, qualia sunt plura obiecta creata reuelata. Ita Suarez *disp. 2. sect. 3.* Turrianus *disp. 1. dub. 2.* Coninch. *disp. 9. dub. 2.* Granado *disp. 6. n. 2.* Consentit Hurtado *disp. 1. 6. sect. 14.* quoad obiecta materialia, addit tamen §. 12. obiectum etiam formale esse complexum, quia complectitur veritatem, & reuelationem diuinam, quare S. Thomas indicans esse incomplexum, loquutus est de obiecto formali partiali, nempe de diuina solum veritate.

29 *Complexio alia ex parte obiecti, alia ex parte cognitionis.* Pro explicatione aduerto, diuersam longè esse rationem de complexione tenente se ex parte obiecti, & de tenente se ex parte cognitionis: potest enim obiectum de se complexum cognosci incomplexè, vt Deus, & Angelus cognoscunt res compositas sine compositione vlla intellectuali, sed simplici intuitu; & è contra res incomplexæ, & simplex in se potest cognosci à nobis complexè per compositionem, vel diuisionem intellectualem. Et quidem de complexione, seu compositione tenente se ex parte obiecti fidei, nulla potest esse difficultas: quia loquendo in primis de obiecto formali certum est, veritatem diuinam esse simplicissimam: certum etiam reuelationem actualem Dei, prout comprehendit varias reuelationes, non esse simplicem, sed aliquod conflatum ex variis reuelationibus. Denique quælibet reuelatio in particulari aliquando est complexa constans ex multis vocibus, vel aliis signis: aliquando poterit esse incomplexa, vt si Deus reuelat interius per qualitatem aliquam simplicem productam in mente audientis. Conflatum verò ex veritate Dei, & reuelatione actuali, ex quibus componitur obiectum formale fidei adæquatum, semper est aliquid compositum, cum reuelatio actualis semper sit aliquid creatum distinctum à veritate Dei, Et in his non potest esse difficultas.

30 Loquendo etiam de obiecto materiali fidei, certum est, etiam aggregatum ex omnibus obiectis materialibus, seu reuelatis esse aliquid complexum ex multis, & diuersis rebus. Obiectum etiam materiale attributionis adæquatum non est aliquid simplex, cum dixerimus, esse Deum, & nostram salutem, seu Deum, vt assequibilem à nobis. Denique, si sermo sit de obiecto materiali cuiuscunque actus fidei in particulari, aliquando erit aliquid simplex in se, vt quando credimus Deum ipsum, vel eius perfectiones, & attributa intrinseca: aliquando verò erit aliquid complexum, vt quando credimus Abraham habuisse duos filios, vel etiam quando credimus tres personas Trinitatis, quæ quidem ab inuicem realiter distinguuntur, & in his etiam non videtur esse difficultas.

31 Quare tota controuersia esse videtur de obiecto fidei ex parte cognoscentis, an sit aliquid complexum, in quo cauenda etiam est æquiuocatio: nam complexio cognitionis non consistit in eo, quod intellectus cognoscat obiectum vt plura, vel concipiat in eo pluralitatem; totum enim hoc stare potest cum incomplexione ex

parte cognitionis. Deus enim, & Angelus cognoscunt incomplexè ea, quæ à parte rei sunt plura, vt notauit S. Thomas *dicto art. 2.* & nos etiam per conceptum incomplexum concipimus plura, vt plura, vt quando concipimus pluralitatem per vnicum conceptum, qui certe fieri debet indiuisibiliter ad plura vt plura, cum terminetur ad ipsam pluralitatem, & multitudinem, & sic in aliis. Nec etiam placet modus, quo alij explicant hanc complexionem mentalem, quam dicunt consistere in pluralitate conceptuum, sicut complexio vocalis consistit in pluralitate vocum significantium. Hoc tamen non potest subsistere, quia iudicium mentale, quod fit per compositionem, vel diuisionem, habet potissimam complexionem; immò ex eo probat S. Thomas *ibid. 2. art.* obiectum fidei in cognoscendo esse debere complexum, quia homines non possunt credere, nisi per compositionem, vel diuisionem; & tamen iudicium illud est vna simplex qualitas terminata ad subiectum, & prædicatum, vt cum communi sententia probauit in *lib. de Anima*.

Quod tursus confirmari potest ex actibus voluntatis, quæ quando vult, Petrum esse calidum eadem simplex qualitas volitionis vnus terminari debet ad totum illud complexum, Petrum esse calidum, nec possumus dicere, quod sint tot actus componentes, & constantes volitionem illam, quot sunt voces, quibus illam volitionem explicamus. Nam tunc petere de illo actu qui præcisè correspondet voci Petrum, quod obiectum habeat, aut quod bonum velit: non enim vult Petrum secundum suam substantiam, nec potest esse actus voluntatis, qui etiam prout conditio actus ab omnibus aliis, non habeat pro obiecto aliquod bonum propter se appetibile. Facendum ergo est, vnicò actu simplici, & indiuisibili voluntatem ferri in totum illud complexum: cum ergo eadem complexio reperiatur in voluntate humana circa obiecta, ac in intellectu, facendum est, intellectum etiam posse ferri cum complexione ad obiecta absque multitudine reali conceptuum formalium.

Vnde constat, hanc complexionem, quæ reperitur in modo concipiendi intellectus humani, non provenire ex eo, quod eius obiectum explicetur per plures voces: hoc enim per accidens se habet ad complexionem mentalem ponendam, vel non ponendam. Potest enim conceptus esse complexus, licet explicetur per vnicam vocem; & potest è contra conceptus esse incomplexus, licet explicetur per plures voces. Prima pars probatur, quia per accidens est, quod nunc voces nostræ taliter sint institutæ ad significandum, vt indigeamus pluribus vocibus ad exprimendam vnicam propositionem mentalem; potuissent enim homines instituere vnicam vocem simplicem ad significandam hanc integram propositionem, Petrus est albus. Etenim sicut apud Sineses characteres non sunt sicut nostri, sed singuli characteres significant vnam dictionem integram, & idè tot habent characteres, quot sunt apud nos dictiones, nec habent, sicut nos, Alphabetum commune, ex cuius paucis characteribus formari possint omnes dictiones: sic possent voces ipse institui singulæ pro singulis propositionibus integris, itavt non essent voces aliquæ communes, ex quibus variè compositis propositiones diuersæ componerentur; sed vnicæ simplex vox significaret totum hoc complexum Petrus est albus.

bus. Ecce tunc vox esset simplex, & tamen propositio mentalis interna repræsentaret complexum, & fieret per compositionem prædicati cum subiecto: non ergo penderet necessario complexio mentalis ab hoc, quod debeat exprimi per voces complexas.

E contra verò, posse esse conceptum incomplexum, licet explicetur à nobis per voces complexas, probari potest, quia Angelus per conceptum incomplexum concipit, & affirmat vnionem materiæ cum forma; nec enim concipit vnionem vt sic, præcindendo ab extremis, sed talem vnionem inter talia extrema: quam quidem vnionem nos de facto non possumus exprimere per vocem incomplexam, sed per complexam, nempe, *vnio materiæ cum forma*. Et quidem Angelus omnia illa concipit, nempe vnionem, & materiam & formam, quæ plura nos explicamus per plures voces: & tamen non concipit conceptum complexum, sed incomplexum: ergo ex hoc præcisè, quod conceptus explicari à nobis possit, & debeat per plures voces, non provenit necessario, quod conceptus ipse internus complexus sit, sed aliunde explicari debet complexio nostrorum conceptuum.

Potest ergo duplex complexionis genus in nostris conceptibus considerari. Primum est in simplici apprehensione. Secundum in secunda operatione, seu iudicio, quatenus affirmatio, vel negatio est. Complexio in simplici apprehensione reperiri quidem potest aliquando in complexione reali ipsarum apprehensionum, quibus vel simul, vel successiue apprehendimus res ipsas realiter, vel ratione distinctas, per plures etiam apprehensiones diuersas, itavt sicut complexè loquimur de obiectis per plures voces, vtrum dico, v.g. *homo albus*, qui est terminus complexus; licet etiam in mente vno actu concipiam *hominem*, & altero *album*, vel simul, vel successiue, provt successiue id audio; quo casu non est dubium, quod resulteret complexio in intellectu ex apprehensionibus diuersis.

Aliquando etiam reperiri potest complexio in prima operatione intellectus absque distinctione reali plurium actuum: nam sicut per duas apprehensiones possum concipere hominem album sic etiam per vnicum actum æquivalentem illis duobus possum idem concipere, & dicere, *homo albus*; nec necesse est, quod semper sint duo. Cum enim dixerimus, secundam operationem, seu iudicium, quo affirmo propositionem integram, & dico *homo est albus*, esse simplicem qualitatem, à fortiori poterit esse apprehensio aliqua simplex qualitas, qua apprehendamus totum illud complexum, *homo est albus*.

In quo autem consistat tunc in vnica operatione modus concipiendi complexus, non debet explicari ex sola distinctione reali obiectorum: nam circa obiecta realiter distincta potest esse conceptus incomplexus, vt vidimus: & constat in conceptu, quo Angelus concipit *hominem album*, vel quo concipit vnionem materiæ cum forma: & saluandè potest esse modus concipiendi complexus etiam in vnica simplici apprehensione circa obiecta non distincta realiter, vt quando vnica apprehensione concipio *animal rationale*, qui est conceptus complexus, & diuersus penes complexionem à conceptu, quo concipio *hominem*, qui est incomplexus. Consistit ergo complexio illa in hoc, quod sicut quando *homo al-*

Card. de Lugo de Virtute Fidei Diuina.

bus significatur per duas voces, diuiditur obiectum in duas partes, quarum altera seorsim ab altera exprimitur, sic quando complexè apprehenditur, diuiditur etiam obiectum in duas partes, quarum qualibet quasi seorsim ab altera exprimitur, & offertur intellectui. Vnde diuerso modo concipit Angelus per cōceptum, *homo*, quā nos per hunc cōceptum, *animal rationale*: quæ diuersitas licet in nobis afferat magis, & minus explicitum conceptum, quatenus conceptus, *homo*, minus explicitus explicatur magis per conceptum, *animal rationale*: comparando tamen nostrum conceptum cum Angelico, non potest dici magis clarus conceptus noster, *animal rationale*, quā sit in Angelo conceptus *homo*, & tamen hic est incomplexus, & ille complexus. Quæ complexio consistit in separatione intellectuali vnus partis ab alia, itavt aliter concipiamus vnā partem, & aliter aliam. Aliter, inquam, non per aliam cognitionem, aut cum successione reali, vt prius concipiatur *animal*, & postea *rationalis*: iam enim essent duæ apprehensiones distinctæ, sed quod quasi bis per eundem actum attingatur obiectum dando illi diuersas denominationes. Nam sicut in hoc iudicio, *homo est homo*, attingitur quasi bis idem *homo* ab eodem indivisibili actu, dando nimirum ei denominationem subiecti, & prædicati, subiiciendo hominem eidem homini; sic per apprehensionem possumus aliter tangere vnum obiectum, & aliter aliud: quia licet in apprehensione non sit affirmatio, vel negatio, & per consequens non sit propriè subiectum, nec prædicatum; reperitur tamen diuersitas in modo ipso concipiendi vnum & aliud, v.g. quando apprehenditur *homo iustus*, concipitur *homo* ad modum per se stantis, *iustus* verò per modum adiacentis. Item quando apprehenditur *homo lapis*, tunc etiam lapis concipitur per modum adiacentis homini, & hunc modum concipiendi significamus per voces, quibus prius profertimus *hominem*, postea *lapidem*, non quia successiue etiam expressi sint in mente, sed vt significemus, lapidem conceptum fuisse ad modum adiacentis homini. E contra verò, quando dicimus, *lapis homo*, significamus, hominem conceptum fuisse per modum adiacentis lapidi: vnde illi duo diuersi conceptus, *homo lapis*, & *lapis homo*, habentes idem omnino ex parte obiecti, diuersimodè tamen denominant idem obiectum propter diuersum modum apprehendendi, & ideo faciunt conceptum complexum, quia perinde se habent, ac quando loquimur per voces complexas, per quarum singulas significamus vnum obiectum, nihil explicando de alio; è contra verò cōceptus incomplexus est, quo ita attingitur obiectum, vt etiam provt attingit hanc partem subiecti, attingat, & explicet aliam partem sicut vox incomplexa est, quæ indivisibiliter explicat totum obiectum, quod significamus.

Dices, imo iuxta hanc regulam conceptus etiam, quo Angelus concipit vnionem materiæ cum forma, erit complexus, quia aliter, & aliter denominat obiecta cognita; nempe, vnionem cognitā in recto, & materiam, v.g. cognitā in obliquo: non enim dicit, *vnio*, & *materia*, sed *vnio materiæ*, ergo sicut conceptus ille, *homo albus* in nobis est complexus, quia vnum denominat cognitum ad modum per se stantis, & alterum cognitum ad modum alteri adiacentis: ita in Angelo conceptus vnionis materiæ erit complexus

M

plexus

plexus, quia diuersas denominationes cogniti tribuit suis obiectis.

39

Respondeo negando sequelam: est enim magna differentia; nam conceptus noster complexus ita fertur ad illa duo, ut quatenus attingit vnum, nullo modo explicet aliud, sed habet se, sicut quando loquimur per voces complexas, per quarum primam nullo modo explicamus obiectum sequentis vocis, & quando dico, *homo*, nullo modo explico albedinem, nec illa vox, *homo*, facit audientem venire in cognitionem albedinis, donec audiat illam aliam vocem *albus*; ita in intellectu, etiam si vnico actu concipiatur complexè, *homo albus*, sed tamen quatenus attingitur, *homo*, nullo modo explicatur *albus*; sicut in iudicio mentali, quo dico, *animal est rationale*, licet sit idem simplex actus, sed tamen ex parte subiecti, & quatenus præcisè subiicit hominem, nullo modo explicat rationale, sed solum ex parte prædicati. At verò in Angelo conceptus incomplexus de vnione materiæ etiam prout attingit vnionem ipsam, explicat extremum vnium, nempe materiam. Fertur enim clarissimè ad ipsam quidditatem vnionis, & quia ipsa met vnionem comprehendit, cognoscit materiam, atque ideo etiam reduplicatiue prout cognoscit vnionem in recto, cognoscit materiam in obliquo. Sicut item Angelus comprehendens meam visionem de albedine, non cognoscit complexè visionem, & albedinem, sed omnino incomplexè, quia non potest intelligi, quod attingat visionem clarissimè, quin eo ipso explicet albedinem, ad quam mea visio terminatur. Non ergo appellamus conceptum complexum omnem illum, qui fertur ad plura obiecta, & diuersimodè illa denominat cognita, sed qui ita fertur ad plura, ut quatenus attingit, & explicat vnum, nullo modo attingat, aut explicet aliud. Sumimus enim hæc nomina complexi, & incomplexi ex vocibus, quas tunc solum dicimus complexas, non quidem quoties significant plura, nam hæc vox *multitudo* significat plura, & tamen est incomplexa: nec etiam quoties significant vnum in recto, & aliud in obliquo, nam hæc vox *vena*, significat comestionem in recto, & tempus vespertinum in obliquo, & hæc vox *albus*, significat subiectum in recto, & albedinem in obliquo; sed quando significant plura, ita ut significando vnum non significant aliud, quod quidem non habent vox, *cena*, & vox *album*, quia non inuenimus aliquas syllabas in illis vocibus, quæ deducant in solam cognitionem comestionis sine tempore vespertino, vel in cognitionem subiecti sine albedine: & ideo in vocibus non reperitur complexio, nisi in multis vocibus, quia vnaquæque vox significat indiuisibiliter totum obiectum. Conceptus autem mentis propter suam perfectionem possunt significare complexè, licet sint simplices in entitate sua; quia potest idem realiter conceptus æquiualeere multis vocibus, & significare obiecta singula eodem modo, quo à multis vocibus significantur; quare poterit vnica apprehensio æquiualeere illis vocibus, *homo albus*, & attingere hominem sicut explicatur per vocem, *homo*, & rursus attingere album, sicut explicatur per vocem *albus*, & hunc appellamus conceptum complexum.

Conceptus
complexus
quid sit.

40

Vnde, licet in Angelo conceptus vnionis materiæ sit incomplexus, quia terminatur ita clarè ad vnionem, ut in ipsa tanquam in medio cognoscatur materia; in nobis tamen potest esse

conceptus complexus, quo eodem modo concipimus vnionem materiæ, sicut si per illas duas voces distinctas successiue significaretur. Quare sicut tunc vox, *vnio* non significaret materiam, sed præcisè vnionem confusè absque extremo determinato, sic per conceptum internum prout attingit vnionem, non explicaretur materia. Angelus autem, quia non concipit vnionem cum illa confusione, sed clarissimè, non facit conceptum complexum de vnione materiæ, sed incomplexum, quo indiuisibiliter concipit talem vnionem ut talem, & ut est vnio materiæ.

Hæc dicta sunt de complexione, quæ reperitur in simplici apprehensione: nunc dicendum est de complexione, quæ reperitur in secunda operatione, quatenus est affirmatio, vel negatio vnus de alio, quæ complexio videtur magis propriæ secundæ operationis: nam complexio etiam illa, quam explicauimus, & diximus reperiri in prima operatione potest reperiri in secunda, & tenere se ex parte subiecti, vel prædicati, ut cum habeo hoc iudicium internum *homo iustus est amicus Dei*, in quo ex parte subiecti reperitur complexio illa, *homo iustus*, eodem modo sicut reperitur in simplici apprehensione; & idem est ex parte prædicati in hoc iudicio, *Petrus est homo albus*, sicut etiam in propositione vocali reperiri potest ex parte subiecti, vel ex parte prædicati eadem complexio, quæ reperitur in oratione imperfecta, seu in termino complexo, *homo iustus, homo albus*, &c.

Ceterum ultra hanc complexionem communem primæ, vel secundæ operationi datur alia, quæ magis competit secundæ operationi, quatenus est affirmatio, vel negatio vnus de alio, & per consequens versatur inter duo extrema propositionis, nempe inter subiectum, & prædicatum, quæ inter se componit per affirmationem, vel diuidit per negationem, & ideo dicitur *compositio*, vel *diuisio*, atque adeo representat complexè obiecta non explicando ex parte subiecti id, quod explicat ex parte prædicati, & perinde se habendo, ac quando per diuersas voces successiue profertur propositio vocalis. Pro quo recordanda sunt, quæ dixi *disp. prima de Penitent. sect. 2.* nempe in iudicio mentali, quod fit per compositionem, vel diuisionem, præter extrema, hoc est, subiectum, & prædicatum, obici etiam ex parte obiecti identitatem inter vtrumque extremum: imò hæc sola identitas in rigore loquendo, est, quæ affirmatur, vel negatur; nam extrema non affirmantur simpliciter, aut negantur, sed identitas inter illa, cui identitati per affirmationem consentit intellectus, per dissensum verò eam fugit, & negat, ita ut obiectum affirmatum, & negatum directè idem sit in assensu, & dissensu; ipsaque affirmatio, vel negatio non sit aliquid ex parte obiecti, sed ex parte intellectus, qui vel consentit affirmando, vel dissentit negando idem omnino obiectum propositum.

Dixi, in iudicio mentali, quod fit per compositionem vel diuisionem, debere præter extrema obici identitatem inter illa, quæ affirmatur, vel negetur: quia non nego, posse fieri iudicium mentale sine compositione, aut diuisione, in quo non obiciatur identitas media inter extrema, neque etiam obiciantur extrema, aut subiectum & prædicatum, sed entitas vna, quæ sola affirmatur, vel negetur. Hoc enim modo iudicat Angelus saltem communiter, & in plurimum, qui quidem

quidem non ponit sicut nos, ex vna parte hominem & ex altera animal rationale, ut dicat *homo est animal rationale*, sed cognoscit clarè, & distinctè hominem cum omnibus suis prædicatis, & sicut nos affirmamus immediatè identitatem inter hominem, & animal rationale, ita Angelus affirmat immediatè ipsum hominem, & omnia eius prædicata clarissimè cognita: & hoc est Angelum iudicare sine compositione, & diuisione, nempe sine subiecto & prædicato, neq; affirmando, aut negando identitatem inter aliqua extrema, sicut nos; sed immediatè affirmando totum hominem, vel immediatè negando chimæram aut existentiam præsentem Antichristi. Imò in nobis etiam videtur admittendus hic modus affirmandi, & negandi sine compositione, & diuisione non solum in patria, vbi Beati certè non componunt, vel diuidunt per visionem Dei; sed etiam in via in cognitionibus saltem intuitiuis, quibus homo percipit & experitur proprios actus intellectus, & voluntatis, quos quidem non affirmat per compositionem, aut diuisionem, sed percipit simpliciter intuitu, quamuis non omnino distinctè, sed confusè propter imperfectionem præsentis status. Denique in his etiam iudiciis, in quibus per compositionem, aut diuisionem affirmat, vel negat prædicatum de subiecto, licet componat, aut diuidat subiectum, & prædicatum ipsam tamen identitatem prædicati & subiecti, quam solum directè affirmat, aut negat, non componit cum existentia, aut diuidit ab illa. Daretur enim processus in infinitum, nam ad hoc deberet rursus obici identitas media inter ipsam identitatem, & existentiam, quam identitatem affirmaret, aut negaret: & rursus si hanc secundam identitatem affirmaret aut negaret per compositionem, aut diuisionem; deberet concipi alia tertia identitas inter secundam identitatem, & eius existentiam, & sic in infinitum. Sistendum ergo est etiam in his iudiciis in aliqua identitate, quæ affirmetur, aut negetur sine compositione, aut diuisione, non dicendo de illa, *hæc identitas existit vel non existit*, sed simpliciter eam identitatem sine compositione aut diuisione affirmando, vel negando, per simplicem consensum, vel dissensum intellectualem.

Tota ergo hæc complexio, de qua nunc loquimur, tunc solum datur, quando iudicium fit per compositionem, & diuisionem, hoc est, quando obicitur identitas media inter subiectum, & prædicatum, quæ sola identitas media affirmetur, vel negetur: ad quod necesse est distinguere mentaliter subiectum à prædicato, concipiendo vnum aliter ab alio, nempe subiiciendo vnum, & prædicando aliud, & affirmando, vel negando identitatem vtriusque. Sic prædicamus album de homine, affirmando immediatè identitatem inter hominem, & habens albedinem. Sic etiam prædicamus existentiam de Petro, quando dicimus, *Petrus est*, quia ponimus ex parte prædicati esse vel existere, & affirmamus identitatem inter Petrum, & existentem. Alia enim est affirmatio, qua Angelus, & qua homo dicit, *Petrus est*: nam Angelus nihil prædicat de Petro, sed concipiendo simplici intuitu Petrum existentem, ei assentitur, nec ponit existentiam ex parte prædicati, ut eam de Petro prædicet, tanquam de subiecto, sed affirmat simpliciter existentiam Petri absque vlla prædicatione, nos verò concipimus ex parte subiecti Petrum non explicando existentiam, quam

Card. de Lugo de Virtute Fidei Diuine.

tamen ponimus ex parte prædicati, ut eam prædicemus de Petro affirmando directè identitatem inter Petrum & existentem. Imò licet concipiamus explicite ex parte subiecti existentiam, vel alia prædicata, possumus eandem existentiam, vel eandem prædicata concipere ex parte prædicati, & identitatem mediam, quam affirmemus, ut contingit in propositionibus idéticis, quibus dicimus, *homo est homo*, vel *Petrus existens est Petrus existens*: sufficit enim illa qualicumque distinctio rationis ratiocinantis, qua distinguimus idem à se ipso, subiiciendo, & prædicando idem omnino de se ipso & concipiendo identitatem mediam inter extrema, ut fiat iudicium cum vera compositione, & complexione mentali, sicut fieret complexio vocalis per has voces, *homo est homo*. Quia sicut ad veram complexionem vocalem non requiruntur plures voces significantes diuersa, unde hic terminus, *gladius, est, sit*, non est incomplexus, sed complexus, ita ad complexionem mentalem non requiruntur diuersa significantia, sed sufficiunt diuersæ voces mentales realiter, vel virtualiter, quæ idem obiectum his significant, dando illi diuersas denominationes subiecti, & prædicati propter ealem modum enuncianti: quare in his etiam propositionibus idéticis datur vera compositio & complexio mentalis. Præsertim, cum in his etiam propositionibus concipiatur ultra extrema identitas inter illa, quæ directè affirmatur, & quæ est diuersa ab extremis in ratione obiecti, cum aliquod explicetur per conceptum identitatis, quod non explicabatur ex parte subiecti, vel prædicati. Imò licet poneretur ex parte subiecti, & prædicati identitas, & diceretur, *Petrus habens identitatem cum Petro est Petrus habens identitatem cum Petro*, in qua propositione videtur identitas eadem concipi ex parte subiecti, & ex parte prædicati; adhuc tunc etiam concipitur idéitas aliqua media, quæ affirmetur, in qua explicetur aliquid, quod non explicabatur ex parte extremorum, nempe identitas non solum inter Petrum, & Petrum, sed etiam inter identitatem positam ex parte subiecti, & identitatem positam ex parte prædicati, quæ identitas, inter identitatem, & eandem identitatem non explicabatur ex parte subiecti, nec ex parte prædicati. Quoties ergo affirmatur, vel negatur identitas inter extrema, quæ concipiuntur tali modo cum subiectione, & prædicatione, reperitur compositio, vel diuisio intellectualis, & per consequens complexio mentalis, de qua nunc loquimur.

His ergo circa complexionem mentalem explicatis, facilis est iam decisio præsentis questionis, an obiectum fidei sit aliquid complexum complexione nimirum proveniente à modo cognoscendi complexio. Respondetur enim affirmatiuè. Et in primis loquendo de complexione illa, quam diximus inueniri in apprehensione simplici, illa aliquando reperitur in obiecto fidei ex parte subiecti vel etiam ex parte prædicati, vel ex parte vtriusque, v.g. in illo fidei assensu, *homo cum debita dispositione baptizatus est mundus*, reperitur complexio mentalis ex parte subiecti rursus in illo fidei assensu, *Apostoli acceperunt spiritum sanctum in die Pentecostes*, reperitur complexio ex parte prædicati. Denique in illo fidei assensu, *homo moriens in gratia habet ius ad vitam æternam*, reperitur complexio ex parte vtriusque, & sic de aliis. Aliquando verò in neu-

45
Decisio questionis.

tro reperitur complexio mentalis, vt in hoc assensu fidei *Iesus est Deus*, & in aliis similibus.

46
Complexio
mentalis ve-
peritur semper
in fide,

Loquendo verò de complexione mentali, quā diximus reperiri in secūda operatione intellectus quatenus fit per compositionem, vel diuisionem, dicendum est, reperiri semper in fide nostra: semper enim credimus veritates regulatas per compositionem prædicati cum subiecto. Quod colligitur in primis ex eo, quod homines communiter hæc obiecta credenda accipiunt per voces humanas, quæ repræsentant hæc obiecta complexè per propositiones vocales constantes ex subiecto & prædicato, quare generant species similes subiecti, & prædicati aptas ad generandas apprehensiones distinctas de extremis, & ad quos sequatur assensus complexus componens prædicatum cum subiecto. Deinde ratio magis vniuersalis esse potest, quia quoties veritas propositionis non apparet clare, vel saltè obsecrè ex se, sed credenda est propter aliud medium, & motiuum, necesse est adhibere discursum formalem, vel saltem virtualem ad eis assentiendum. Omnis autem discursus formalis, vel virtualis accipit suam vim, & efficaciam ex illis principiis, *dicti de omni*, & *dicti de nullo*, in quibus fundatur tota vis syllogistica, vt suppono ex Logica. Quare non potest concludere, nisi ex eo, quod duæ extremitates conclusionis coniungantur prius singulæ cum medio in præmissis, vt postea in conclusione coniungi possint inter se propter coniunctionem quam vtræque habet cum medio: cum ergo quæ fide credimus, credamus propter aliud, nempe propter motiuum fidei, quia nimirum quæ Deus dicit, vera sunt, & dicit hoc; necesse est, quod in iis præmissis formalibus, vel virtualibus fiat compositio, coniungendo medium cum singulis extremis, nempe rem ad Deo testificatam, quæ est medium coniungimus in maiori cum veritate, & in minori cum hoc obiecto particulari, vt postea in conclusione formali, vel virtuali coniungamus vtrumque extremum inter se, nempe hoc obiectum cum veritate, debet ergo & in præmissis & in conclusione coniungi prædicatum cum subiecto, alioquin nec in præmissis coniungetur medium cum singulis extremis, nec in conclusione coniungentur extrema inter se, propterea requiritur ad hoc vt ex medio deducamus assensum conclusionis.

An verò Angelus in assensu fidei debeat etiam assentiri per compositionem, & complexionem mentalem, pender ex questione illa, an Angeli possint in aliquibus materiis discurre formaliter, vel saltem virtualiter; de qua dicendum erit in tractatu de Angelis.

SECTIO III.

Utrum sit aliquis ordo inter obiecta fidei.

47
Obiecta fidei
alia sunt ne-
cessaria sim-
pliciter: alia
sunt contin-
gentia.

DE ordine dignitatis non est dubium, cum aliqua sint digniora & nobiliora in sua entitate, vt ea quæ pertinent ad Deum in se, & rursus ea, quæ pertinent ad Christum Dominum, & sic de aliis. Non dico, esse digniora fide, sed esse maioris dignitatis, & nobilitatis in se. Neque etiam est dubium de ordine necessitatis; nam ali-

qua sunt necessaria simpliciter, vt essentia, & tributa Dei: item immortalitas animæ rationalis, & similia. Alia sunt contingentia, vt creatio mundi, passio Christi, &c. Denique nec est dubium de ordine durationis, cum aliqua sint æterna, & ab æterno; alia temporalia, sed præterita, alia futura.

Tota difficultas esse posset de ordine in esse credibilis, an scilicet credibilitas aliquorum obiectorum pender à fide aliorum, quæ debeant prius supponi credita. Quam questionem late tractat Suarez *disp. 2. sect. 4.* Cum tamen suppositis nostris principiis nihil superflue difficultatis. Comparari autem possunt, vel obiecta materialia fidei inter se, vel formalia inter se, vel materialia cum formalibus. Inter obiecta materialia, quæ nimirum creduntur propter diuinum testimonium, Dur. in 3. *diff. 24. q. 1. & 3.* dixit, primum locum tenere auctoritatem infallibilem Ecclesiæ, vt fundamentum ad reliquos articulos credendos. Hanc tamen sententiam bene impugnat Hurt. *disp. 1. sect. 5.* & constat ex iis, quæ diximus *disp. 1. sect. 12.* vbi vidimus posse aliqua credi fide diuina ab eo, qui Ecclesiæ auctoritatem nondum audiuit, nec agnouit, quamuis communiter, & regulariter fideles non soleant fide diuina credere, nisi quæ ab Ecclesiâ accipiunt, quam consulunt vt certam regulam credendorum.

P. Suarez *disp. 2. sect. 4. n. 5. & sequentibus* videtur docere, quod inter obiecta materialia fidei debeat esse ordo, quia fides aliorum obiectorum pender semper obiectiue à fide horum duorum, quod scilicet Deus sit verax, & Deus hæc dixerit, quæ nisi fide ipsa credantur, nihil aliud potest per fidem credi; cum hæc duo sint motiuum formale credendi reliqua. Vbi videtur transire ab obiectis materialibus ad formalia; nam illa duo sunt obiecta formalia fidei, quare ordo inter illa, & alia obiecta non erit ordo inter obiecta materialia, sed inter formalia, & materialia. Vnde Hurtado *vbi supra sect. 6. §. 22.* indicat defectum consequentiæ in hac Suarez doctrina. Verum Suarez loquutus ibi est iuxta suam sententiam, quæ docet, veracitatem, & testimonium Dei, propterea mouent ad reliquas veritates credendas, debere credi per eandem fidem etiam vt obiecta materialia, hoc est, quia idem Deus dicit, se esse summe veracem, & se reuelasse reliqua omnia, quare illa duo simul debent esse obiectum formale, & materiale; imò nec possunt esse obiectum formale, nisi quatenus sunt obiectum etiam materiale creditum propter eandem Dei auctoritatem illa duo testificantis. Quam sententiam fateor mihi semper inintelligibilem fuisse, vt constat ex iis, quæ latius dicta sunt *disp. 1.* Quia si illa duo principia sunt obiectum etiam materiale creditum propter motiuum formale fidei, quodlibet ex illis debet credi propter alterum etiam comprincipium: nam Deum esse veracem, v. g. debet credi, quia Deus dicit, se esse veracem, & contra, Deum id dicere, debet credi quia Deus est verax: vnde quælibet ex illis præmissis probaret, & inferret veritatem totius obiecti, quia hæc præmissa probat alteram, cum qua probet sufficienter conclusionem, ergo ex vna præmissa inferret tota veritas conclusionis, quod manifestè repugnat in tota arte syllogistica, in qua vna præmissa nihil probare potest. Rursus non minus repugnat, quod altera præmissa debeat per alteram probari: nam licet in censibus physicis aliqui

aliqui concedant de facto, vel de possibili mutua causalitatem & prioritatem; huiusmodi tamen motiui formalibus voluntatis, & intellectus ea mutua causalitas omnino, & essentialiter repugnat. Nam in voluntate, si medium amaretur solum propter finem, & finis amaretur solum propter medium, utrumque esset medium sine illo prorsus fine, quia nihil amaretur propter se, & sistendo in illo, sed semper propter aliud, quod quidem repugnat voluntati, quod non habeat semper bonum aliquod in quo sistat. Sic etiam multo magis intellectus, si vnam præmissam credat propter alteram, & e contra, neutram crederet ultimo, sistendo in illa; & per consequens Syllogismus ille nunquam reduceretur ad propositiones primas, & immediatas, cum nulla esset, in qua sisti posset, & quæ non esset probanda per alteram, quæ altera probanda cursus esset per hanc primam: quæ omnia intelligi non possunt, & funditus evertit omnes regulas syllogisticas, Denique non apparet, quomodo non procedatur in infinitum querendo motiuum: nam si se eum esse veracem credere debemus semper, quia id Deus dicit, & rursus, Deum id dicere credimus, quia Deus dicit, se id dicere, hoc etiam ipsum debemus credere, quia Deus dicit: nam in hac sententia nihil creditur sistendo in ipso, sed quidquid creditur est obiectum materiale, & creditur propter aliud: unde vel procedendum est in infinitum in motiuo credendi, vel sistendum in aliquo motiuo, quod non credatur propter aliud, & illud iam non erit obiectum materiale fidei sed solum formale, quod esset contra P. Suarez volentem omnia motiua formalia fidei esse debere obiecta etiam materialia credita propter motiuum fidei: quod, ut dixi, intelligi aut capi non potest.

51 Dixi autem, hoc multo minus intelligi posse in motiui intellectualibus, quam in motiui voluntatis, quia in voluntate posset fortasse aliquis excogitare casum, in quo medium amaretur propter finem, & finis ipse amaretur aliquo modo propter medium, v.g. si offerretur Petro officium in aula honorarium, cui officio post triennium annexum esset aliud officium magis honorificum necessario obeundum ab eodem Petro in aula, posset quidem Petrus moueri ad acceptandum primum officium partim propter utilitatem, quæ habet ut medium ad subsecuens officium acquirendum: & rursus posset subsequens officium desiderare, & intendere, partim propter maiorem honorem, quem in se habet, & partim propter honorem primi officij, quod non potest acceptari sine necessitate, & obligatione ad secundum officium obeundum. Et quidem contingere etiam posset, ut sese inuicem iuarent illa motiua ita, ut nec primum officium acceptaretur sine commoditate acquirendi secundum, quia ille honor, quem secum affert primum officium fortasse non acceptaretur cum eius oneribus; rursus secundum officium seorsim à primo non acceptaretur cum maiori eiusdem officij onere, nisi moueret etiam honor primi officij. Sed tamen honor, & commodum resultans ex utroque officio bene gesto tanti fiat in æstimatione hominum, ut propter illud complexum prudenter suscipiatur onera, & labores utriusque officij: quo casu utrumque officium esse videtur, & medium ad alterum, & finis alterius acceptandi, Sed tamen tunc & in singulis officiis inuenitur bonitas aliqua propria independens à bonitate alterius; & licet singulæ ex illis bonita-

Card. de Lugo de Virtute Fidei Diuina.

tibus seorsim non mouerent prudenter ad eas intendendas; complexum tamen ex utraque prudenter moueret; & in rigore illud solum complexum per modum complexi esset finis, & singula officia non intenderentur ut finis, sed solum ut media ad illud complexum, quod solum esset prudenter appetibile propter se.

52 Ceterum si res attentè consideretur, & cū debita proportionē applicetur, hoc ipsū contingere posset in intellectu: possent enim poni duæ præmissæ, quarū vniuscuiusque veritas appareat quidem in se, & immediatè non tamen plenè, sed semiplenè, atque adeo singulæ seorsim nō acceptarentur ab intellectu. Ceterū alterius veritas probatur etiā ab alterius veritate, & ideo singulæ acceptantur, & creduntur, quia nimirū veritas primæ præmissæ semiplenè apparet in se, & semiplenè infertur ex altera, non propterea probata per istam (hoc enim esset impossibile) sed propterea semiplenè etiam apparente in se independentè ab hac: unde ex utroque capite mouetur sufficenter intellectus ad assensum huius præmissæ, quia partim apparer in se, & partim infertur ex altera, propterea illa etiam semiplenè apparet in se independentè ab hac, & eodem modo mouetur etiam ad assensum alterius præmissæ: quo casu assensus, cuiusque præmissæ esset mixtus & medius: quid, nempe semimmediatus, & semiimmediatus: sicut quando eligeres medicinam, partim propter eius delectationem, & partim propter utilitatem ad sanitatem, ita ut nec propter delectationem solam, nec propter utilitatem solam eligeres, quia modicæ sunt sed propter utramque simul appetis, tunc volitio illa esset semielectio mediæ, & semiamor finis respectu medicinæ, & actus mixtus tertie speciei. Sic dicendum esset in intellectu in casu posito. Sed illud totum non refert ad defendendam, vel explicandam illam Suarezij sententiam, nam si ipse diceret, hoc modo se habere, & adiuuare sese inuicem illa duo principia veritatis, & reuelationis diuinæ, ut veritas, v.g. crederetur, partim quia apparet quasi semiplenè in se, & partim quia infertur semiplenè ex reuelatione diuina, quatenus reuelatio apparet etiam semiplenè in se independentè à veritate; si hoc, inquam, diceret, in primis iam sequeretur contra ipsum, quod assensus fidei resoluitur ultimo saltem partialiter in veritatem, & reuelationem Dei, propterea apparentes in se ipsis, & non propterea creditas propter aliud: quod tamen ipse falsum putat, & contendit, non resolui villo modo in veritatem Dei, nisi quatenus veritas ipsa est credita propter reuelationem, neque etiam resolui in reuelationem, nisi quatenus est credita propter veritatem Dei. Et quidem fierent contra ipsum ex illa parte argumenta omnia, quibus ipse vitur ad probandam suam sententiam: quia assensus ille veritatis diuinæ, quatenus non est propter reuelationem, non esset æquè firmus, cum ex ea parte non resolveretur in testimonium diuinum, & alia omnia, quæ ipse infert. Deinde nec explicari posset in casu nostro, quomodo etiam semiplenè dependeret assensus veritatis Dei à diuina reuelatione, propterea apparente in se independentè ab eadem veritate: quia reuelatio Dei, non solum semiplenè, sed nec etiā plenè in se apparens, non potest probare villo modo veritatem rei reuelatæ independentè à veritate loquentis. Non enim arguitur bene ex reificatione alicuius ad veritatem rei testificatæ, nisi supponendo illum esse veracem:

M 3 ergo

ergo nec semiplenè posset probari veracitas diuina ex reuelatione de veracitate in se semiplenè apparente independentè ab eadem veracitate: quare etiam in hac semiplena probatione deberet veracitas probari per se ipsam.

54
Veracitas
Dei potest
credi ut ob-
iectum mate-
riale fidei.

Ad vitandam ergo hæc inconuenientia, fatendum nobis est, ut diximus *disp. 1.* assensum fidei resolui vltimo in veracitatem Dei ut cognitam independentem à reuelatione, & in reuelationem etiam ut cognitam independentem à veracitate. Fatemur, posse etiam credi veracitatem Dei, sicut obiectum materiale propter reuelationem, & testimonium primæ veritatis; quia ipsa etiam veracitas Dei reuelata inuenitur: sed tamen tunc etiam veracitas ipsa, & eius fides resolveretur vltimo in reuelationem, & in eandem veracitatem, ut in se apparentem independentem à reuelatione, ut latè explicuimus *eadem disp. 1.* ubi etiam respondimus ad omnia fundamenta, & inconuenientia, quibus P. Suarez suam sententiam probare conatur. Vnde consequenter respondendum iam est ad quæstionem propositam, nullum esse ordinem necessariæ dependentiæ inter obiecta materialia credita ad inuicem, sed singula posse seorsim ab aliis credi, sicut singula potuerunt seorsim à Deo reuelari. Dixi tamen, *seorsim ab aliis*, hoc est, ab iis obiectis quæ in hac veritate particulari non includuntur, nec essentialiter supponuntur, v. g. non possumus credere Spiritum sanctum procedere à Patre, & Filio, nisi credamus in Deo esse Patrem & Filium, & Spiritum sanctum. Item non possumus credere Deum esse remuneratorem, nisi credamus, Deum esse. Item non possumus credere, omnes homines resurrekturos, nisi credamus, omnes morituros; resurrektio enim supponit essentialiter, imò includit in aliquo mortem præcedentem. Loquimur ergo solum de obiectis, quæ ex se, nec includunt, nec supponunt essentialiter alia. Existencia verò Dei necessariò credenda est ad omne aliud obiectum per fidem credendum: illa tamen non debet semper necessariò credi ut obiectum materiale sed potest se tenere ex parte motiui formalis: credendo enim Deum esse veracem, vel certè, Deum reuelare, eo ipso credimus, Deum esse, cum non possit reuelare, nisi Deus existens, atque ideo existentia Dei tunc tenebit se magis ex parte motiui formalis.

55
Comparando
obiecta for-
malia fidei
inter se, quem
dicunt esse or-
dinem inter
ipsa obiecta
P. Suarez.

Comparando verò obiecta formalia fidei inter se, P. Suarez *dicta sect. 4. n. 14.* dicit, inter obiecta ipsa esse ordinem in suo esse, quia prius est, Deum esse veracem, cum sit ipsa essentia Dei, quam Deum loqui: in esse autem credibilis nullum esse ordinem inter veracitatem, & reuelationem, cum neutra possit credi, nisi propter alteram, nempe veracitas propter reuelationem, & reuelatio propter veracitatem, quæ se se inuicem iuuant ut credantur. Sed licet quoad hoc sit quæstio de nomine, sed tamen consequenter potius videtur, quod P. Suarez debuisset fateri ordinem prioris, & posterioris inter illa duo motiua fidei: nam illi qui admittunt dependentiam, causalitatem mutuam inter causas physicas, & non negant inter illas ordinem prioris, & posterioris, imò consequenter sicut concedunt mutuam dependentiam, ita concedunt mutuam prioritatem, & posterioritatem: omnis enim dependentia eo modo, quo est dependentia, affert ordinem prioritatis, & posterioritatis. Cum ergo P. Suarez ponat mutuam dependentiam inter illa duo mo-

tiuua fidei in ratione credibilis; non debet negare ordinem, sed consequenter ponere etiam mutuam prioritatem & posterioritatem inter illa. Sed hæc, ut dixi, erit quæstio de modo loquendi, supposita illa sententia. In nostra autem, sicut non ponimus dependentiam illorum motiuorum ad inuicem in esse credibilis, ita nec agnoscimus in eo genere prioritatem, aut posterioritatem, inter illa.

Denique comparando obiecta materialia fidei cum formalibus, non est dubium, quod debet esse ordo inter illa, cum obiecta materialia dependant à formalibus in ratione credibilis, & non è contra: motiua enim veracitatis, & reuelationis non creduntur propter obiecta materialia, quæ tamen credi non possunt propter se, sed propter illa motiua. Et de his non potest esse difficultas.

SECTIO IV.

Utrum articuli fidei conuenienter in symbolo tradantur.

DE his agit S. Thomas *hæc quæst. prima ab art. 6. usque ad 9.* quæ facilia sunt. Et in primis articulorum nomine intelliguntur communiter non omnes veritates reuelatæ, quæ in sacra Scriptura, vel Conciliis continentur, sed præcipua capita: nam sicut contextura corporis humani certis artibus, & articulis sustinetur, & connectitur, ne dissoluatur; sic in fide nostra sunt aliqua magis principalia, & capitalia, quæ si dissoluerentur, facile reliqua fidei contextura rueret.

Ex his potissimum articulis symbola tria composita sunt. Symbolum Apostolorum, Symbolum Nicænum, & Symbolum Athanasij, quibus tribus solis Ecclesia vniuersalis vtitur. Vocantur autem symbolum, quasi tessera, quæ militibus dabatur, ut sese inuicem cognoscerent, & dignoscerent hostes. Quamuis propriè signum, quod in certis verbis consistebat, vocabatur *symbolum*, quando consistebat signum in re aliqua, dicebatur *tessera*. Appellatur etiam symbolum, quod ex multorum contributione colligebatur. Vndeque ratione hoc *symboli* nomen applicatur symbolo fidei: quod nimirum compositum est, ut co signa fideles sese inuicem agnoscant, & ab infidelibus, vel hæreticis dignoscantur: ad quem finem oportuit omnino breuem hanc fidei formulam omnibus communem tradi, ut sicut episcopi, & alii datur formula professionis fidei faciendæ, longior quidem & clarior, prout decet Prælatos, & Magistros; ita omnibus fidelibus daretur formula alia omnibus vtilis, & accommodata, quæ, ut dixit Augustinus (vel quicumque est auctor *serm. 115. de tēpore*), est *comprehensio fidei nostra simplex, breuis, & plena, ut simplicitas rudiat, breuitas memoria, & plenitudo, consulet doctrina*. Non ergo oportuit plura tradere omnibus, qui memoria retinere ea non possent, nec obscura, quæ non ceperent; neque tamen debuerunt prætermitti necessaria, qualia sunt, quæ in Apostolorum symbolo continentur, licet non omnia fortasse æquali gradu necessitatis, ut videbimus infra agentes de necessitate fidei.

Porro symbolum illud, quod Apostolorum appellatur

appellatur, & quod perpetuò à fidelibus omnibus retentum est, fuisse ab Apostolis compositum, antequam in varias provincias diuiderentur: con-
 cors est Patrum sententia, quos referunt Suarez *disp. 2. sect. 5.* Turrianus *in presenti disp. 13. dub. 1.* & alij communiter; siue omnes Apostoli communi sensu omnes symboli partes, siue singuli vnā partem apponentes ex aliorum approbatione, vt alij volunt. Cur autem licet fuerit ab Apostolis compositum, non appelleretur scriptura sacra, quæstio est fortasse de nomine: certum est, æqualem habere auctoritatem cum sacra scriptura. Suarez *vbi supra num. 4.* dicit, non esse sacram scripturam, quia non est de fide fuisse ab Apostolis conditum. Hoc tamen parum referret: quia vt aliqua sit scriptura sacra, non est necesse, quod constet de fide, imò nec certò, eius auctor. Addit secundò, non esse scripturam sacram, quia licet Spiritu sancto regente traditum fuerit ab Apostolis, non tamen dicant singula verba. Tertio, quia Ecclesia non recipit illud inter scripturas Canonicas. Quarto, quia vt sensit Augustinus *serm. 119. de tempore*, & alij, quos attulerat idem Suarez *num. 3.* symbolum non fuit ab Apostolis scriptum, sed voce traditum, vt à fidelibus corde retineretur; Vnde non poterat esse scriptura sacra, cum nec esset scriptura. Alij addunt, non esse scripturam sacram, quia non continet primam reuelationem doctrinæ fidei, sed expositionem, & compendium doctrinæ iam reuelatæ, ita Lorca *in presenti in Commentario art. 9. num. 6.* Ego adderem, non esse scripturam sacram, quia symbolum non est factum, tam vt Apostoli nobis in eo loquerentur, quam vt traderent nobis formulam, quā nos loqueremur, & profiteremur nostram fidem. Facta quippe fuit communis formula, vt omnes fidem professuri eam vsurarent, in quo differt symbolum Apostolorum à symbolo Athanasij, quod quidem Athanasius composuit, vt ipsemet loqueretur, & profiteretur fidem; quem Athanasij sermonem, & professionem postea Ecclesia sibi vsurpauit, & ab omnibus etiam vsurpati voluit. At verò Apostoli symbolum fecerunt, non solum vt propriam fidem profiterentur, sed vt instruerent alios, & darent illis formulam congruam ad fidem suam profitendam, iuxta quam & Catechumeni, & alij fideles deberent suam fidem ostendere, vt se Christianos probarent: quare in symboli constructione non tam Apostoli loquebantur, quā suggestebant alijs verba, quibus loquuntur essent congruè ad fidem profitendam. Loquebantur quidem nomine suo Apostoli, & docebant Ecclesiam, quando instruebant fideles, vt formula illa vterentur. Hoc tamen documentum non fuit scriptura sacra, cum non fuerit litteris exaratum in Epistola, vel alia scriptura. Loquebantur etiam Apostoli nomine suo, quando postea singuli recitabant symbolum, sed tunc non instruebant Ecclesiam, vt magistri communes, sed sicut quando recitabant orationem dominicam, ita recitabant symbolum ad profitendam singuli suam fidem.

Secundum Symbolum fuit Nicænum, quod recitari solet in Missa diebus dominicis, & in festis solemnioribus. Appellatur autem Nicænum, quia maiori ex parte ordinatum fuit in Concilio Nicæno; non quidem, vt vsus symboli Apostolici relinqueretur, sed vt aliquando fideles profiterentur magis explicitè aliquos articulos propter hæreses, denuò exortas, & ad præcauen-

dum, ne iterum resurgerent, & ideo propter Arij potissimum errorem negantem Filij diuinitatem, hæc magis explicitè declarata ibi est. Postea verò in Concilio primo Constantinopolitano, quæ fuit secunda Synodus generalis, additæ fuerunt aliquæ particule præsertim contra hæresim Macedonianam negantem diuinitatem Spiritus sancti. Quare post verba illa: *Et in Spiritum sanctum*, appositæ sunt hæc alia, *Dominum & viuificantem; qui cum Patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui loquutus est per Prophetas.* Et illa etiam verba, *de Spiritu Sancto ex Maria Virgine*, quæ non erant in Nicæno, & illud, *cuius regni non erit finis.* Dubium etiam est, an tunc mutata fuerint illa verba, prout nunc habentur, & vnā sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam; cum antea solum diceretur, *sanctam Ecclesiam Catholicam*, vt in symbolo Apostolorum; denique postea, consentiente, & probante Ecclesia, licet tempus non sciatur, additæ sunt particule illæ, *Passus*, &, *secundum scripturas*: atque etiam contra errorem Græcorum negantium iam processionem Spiritus sancti à filio, addita est particula illa *filiusque*: de qua additione & eius antiquitate, & auctoritate disputatum latè fuit in Concilio Florentino, & agunt Theologi in Tractatu de Trinitate.

Tertium Symbolum appellatur Athanasij, qui vt diximus non habebat auctoritatem condendi symbolum, sed professus est suam fidem explicitè formula illa, quæ merito placuit summo Pontifici, & acceptata fuit ab vniuersa Ecclesia, quæ symbolum illud recitat solemniter diebus Dominicis in Prima. Fuisse autem Athanasium huius symboli auctorem constat ex Nazianzeno in oratione de laudibus Athanasij, & ex Augustino *in psalm. 120.* & ex consensu totius Ecclesiæ.

Ex his tribus symbolis, primum solum necessarium est omnibus fidelibus, vt in vno contenta explicitè credant: alia verò duo necessaria sunt Magistris & Pastoribus ad præcauendos errores, & instituendam plebem. Solent autem fieri aliqua argumenta contra hæc symbola, quæ faciliem habent solutionem. Primum est, quia in decreto Concilij Ephesini, & Chalcedonensis cauetur, ne liceat *Aliam fidem, vel proferre, vel componere, quā eam, quæ præstituta, & præscripta est à sanctis Patribus, qui in Nicænorum Vrbe cum auxilio Spiritus sancti coacti fuerunt, & subiungitur in Chalcedonensi: qui autem audent exponere aliam fidem, aut proferre aut docere aliam fidem, si quidem Episcopi, aut Clerici fuerint, alienos esse Episcopos ab Episcopatu, & Clericos à Clero; si verò Monachi, vel Laici fuerint, anathema fieri, &c.* Non ergo licuit symbolo Nicæno quidquam adiungere. Respondetur cum S. Thoma *art. 10. ad 2.* prohibitionem illam fieri personis priuatis, non Concilio generali, nec summo Pontifici, à quo Concilium suam auctoritatem habet: possunt enim Pontifices, & Concilia subsequenter, non quidem aliam fidem tradere à fide Nicæna, sed illam ipsam magis explicare propter insurgentes denuò hæreses, & ad hunc finem edere, vel augere denuò formulam profitendæ fidei. Imò solet Ecclesia diuersas formulas professionis fidei proponere pro diuersis prouincijs, iuxta necessitatem diuersam ob errores peculiare in singulis prouincijs diuulgatos. Sic enim diuersa formula professionis fidei proponitur Græcis redeuntibus ad vniōnem Ecclesiæ; diuer-

In Concilio primo Constantinopolitano quædam additum symbolo Nicæno.

60
Symbolum Athanasij unde auctoritatem accipit.

61
Ex his tribus symbolis primum solum necessarium omnibus fidelibus. Argumenta fieri solita contra hæc symbola. Obiectio 1.

sa Armenis; alia etiam Episcopis & Magistris in Ecclesia Latina, antequam promoucantur, vel doceant; quia totum hoc fit contra errores quorum grauius periculum in regionibus singulis time ri potest.

62
Obiectio 2.
Secundò obicitur, quia vel symbolum præcedens erat sufficiens, & tunc secundum fuit superfluum; vel non erat sufficiens, & per consequens erat defectuosum. Nec sufficit dicere, quod prius symbolum erat sufficiens, sed postea propter novos errores oportuit alia addere magis explicitè. Contra hoc enim vrgeri potest, quia symbolum Nicænum, & in Concilio Constantinopolitano additum, non continet omnia, quæ sunt in symbolo Athanasij, quod magis antiquum erat, & ante Concilium Constantinopolitanum; si ergo eo tempore posteriori æstimatum fuit sufficiens symbolum Nicænum cum illis additionibus, superflua erant, quæ addita fuerant in symbolo Athanasij.

Singula symbolum sunt sufficientia cum proportione ad suum peculiarem finem.

Respondet, symbolum Apostolorum sufficiens esse ad instruendum populum de his, quæ necessario debet explicitè credere. Symbolum etiam Nicænum cum suis additionibus sufficiens fuit ad extirpandos errores denudò ortos circa materiam prioris symboli. Hæc tamen sufficientia non consistit in indiuisibili, sed habet plures gradus, & potest vnum symbolum magis sufficiens esse alio: quia verò, ut videbimus in symbolo coniungenda est breuitas cum sufficientia, & quia symbolum Nicænum frequentius cantatur in Ecclesia ad caput totius populi inter Missarum solemnias, oportuit consulere simul breuitati cum sufficientia. Symbolum autem Athanasij, quod semel solum in hebdomada cantatur in choro in horis canonicis, potuit longius esse, ut in eo magis explicaretur eadem fides, & ita singula fuerunt sufficientia, & vtilia cum proportione ad suum peculiarem finem. Sicut & nunc longior, & magis distincta proponitur professio eiusdem fidei à Prælati, & Magistris facienda, quia ea rarius recitatur, & apud doctores. Vnde etiam non est mirum, quod aliqua in symbolo etiam posteriori omittantur, quæ continebantur in priori: quia recitans symbolum posterius supponitur aliàs recitare illud prius, nec necesse est, in singulis omnia contineri.

63
Obiectio 3.
Tertiò obicitur, quia obiecta fidei magis necessaria sunt, Deum esse, & remuneratorem esse iuxta illud Pauli: *accedentem ad Deum oportet credere, quia Deus est, & quia remunerator est.* Quæ tamen non videntur contineri in symbolo Apostolorum communi omnibus fidelibus. Respondetur omisissis aliis solutionibus, hæc duo contineri sufficienter in eo symbolo: nam statim initio dicimus, *Credo in Deum*, quibus verbis confitemur, esse vnum Deum: remuneratio verò continetur in vltimis illis verbis, *& vitam æternam*; in quibus confitemur æternam beatitudinem præparatam à Deo obseruantibus diuina mandata; in quibus etiam verbis comprehenditur prouidentia Dei: nam qui gubernator est, & debet præmiare, & punire, necesse est, quod habeat prouidentiam, quæ est pars bonæ gubernationis. Quæ eadem prouidentia magis vniuersalis includitur in articulo *omnipotentia* in symbolo posito: si enim Deus est omnipotens, potest vtique facere quicquid vult, quod facere non posset, nisi prouidentiam perfectissimam haberet.

Obiectio 4.
Quartò obicitur, quia inter mysteria fidei ex-

plicitè ab omnibus credenda, vnum ex præcipuis est Sacramentum Eucharistiæ, & quidem ex difficultioribus, quare per antonomasiam vocatur *mysterium fidei*: & tamen in nullo ex his tribus symbolis continetur. Aliqui volunt contineri in articulo omnipotentia Dei. Alij in aliis verbis symboli, quod reieci *disp. 5. de Eucharistia num. 4.* vbi dixi, hoc mysterium non esse positum in symbolo, quia ibi ponuntur ea solum, quæ necessaria erant propter fidem explicitam pertinentem ad intellectum. Fides autem explicita Eucharistiæ non est necessaria propter se, sed ad implendum dignè præceptum sumendi Eucharistiæ. Vnde, ut colligitur ex Augustino *tract. 11. in Ioannem*, olim doctrina de Eucharistia non tradebatur Catechumenis, neque etiam hodie, quando Catechizantur ante baptismum, interrogantur de fide huius mysterij: non ergo mirum, si in symbolo, quod catechumeni etiam ante baptismum edoceri, & profiteri debent, non continetur hic articulus, cuius fides explicita ab eis non exigitur, donec hoc Sacramentum suscepturi sint.

Quintò obicitur, quia in symbolo Apostolorum dicitur, *Credo in sanctam Ecclesiam*: licet enim legisse videntur aliqui Patres antiqui, quos affert Suarez *disp. 2. sect. 5. n. 1.* quod tamen videtur falsum, cum Ecclesia non possit esse, nisi obiectum creditum; in Deum autem credimus, quia est vltimus finis nostre. Vnde oritur sexta obiectio similis, quomodo peccatores possint recitare symbolum, & dicere verè, se credere in Deum, cum aucti sint ab eo, nec diligant Deum, tanquam suum vltimum finem. De vtraque tamen obiectione dicemus *infra disp. 8. sect. 2.* vbi videbimus lectionem legitimam, & genuinam esse, *Credo sanctam Ecclesiam*, licet illa alia possit aliquem etiam sensum verum habere. Denique peccatores posse non solum nomine Ecclesiæ, sed etiam suo, dicere, *Credo in Deum*, interius videtur Suarez *vbi supra num. 12. & 13.*

SECTIO V.

Vtrum obiecta materialia fidei successus creuerint, vel decreuerint.

DE hoc agit S. Thomas *art. 7.* & breuiter respondendi potest separando certa à minis certioribus. Supponendum ergo est primò, fidem de aliquo obiecto posse haberi vel explicitam, vel implicitam. Explicita est, quando assensus fertur ad ipsum obiectum, propterea tale est, itaque, qui credit, possit interrogatus in particulari dicere se illud credidisse. Fides implicita est, quando aliquid credimus, in quo vel alia inuoluuntur, quauis nos lateant, quæ illa sint, vel non possumus credere hoc, quin eo ipso saltem in communi alia credamus. Potest autem hæc implicita fides provenire primò ratione formalis obiecti cuiusdam, v. g. qui credit fide infusa vnum articulum propter auctoritatem diuinam, eo ipso videtur implicitè amplecti quicquid Deus reuelauit; sicut qui detestatur vnum peccatum graue, præcisè, quia est offensæ grauis Dei, eo ipso implicitè videtur detestari omne peccatum graue, in quo idem detestandi motium reperitur. Secundo potest hæc contentia implicita provenire ex eo, quod credatur aliqua collectio rerum confusa,

in qua alia obiecta continentur, quæ in particulari ignorantur. Sic enim rusticus, qui credit omnia, quæ Ecclesia Romana credit, ibi credit implicitè omnes articulos, & omnes veritates fidei catholice. Tertiò denique potest contingere, quod credatur aliquid connexum cum alio, itavt credens unum, implicitè credat aliud, v.g. credens, Christum fuisse nostrum redemptorem, implicitè credit, aliquo modo exequisse redemptionem, quamvis modum in particulari non cognoscat, & sic de aliis. Ex quibus certum videtur, non crucifixe successu temporis obiecta credenda, itavt eadem saltem implicitè non fuerint semper credita. Nam in primis ratione eiusdem motui formalis, qui aliquid fide divina credebant, eo ipso implicitè amplectebantur omnia, quæ Deus vel iam revelauerat, vel revelaturus erat. Deinde plurima ex obiectis postea revelandis, & omnia, quæ ad substantiam fidei nostræ spectant, continebantur saltem implicitè in iis, quæ explicitè semper credita sunt. Nam ea omnia, quæ ad Christum spectant, & ad redemptionem nostram, implicitè continebantur in fide Christi, & reparatoris venturi. Fides etiam Trinitatis continebatur implicitè in fide explicita Dei infinitè perfecti, si quidem ad infinitam perfectionem naturæ diuinæ pertinet fecunditas ad processiones diuinas, & sic de aliis.

65
Secundò, Certum videtur, fidem de his substantialibus fuisse semper in Ecclesia explicitam apud aliquos v.g. in Adamo, Moyse, David, Prophetis, & aliis similibus, licet apud fidelium vulgus solum implicita haberetur, de quo videri potest Suarez *disp. 2. sect. 6. num. 4. & 5.*

Tertiò, Certum videtur, fidem explicitam aliorum obiectorum in particulari non fuisse semper æqualem. Nam in primis comparando statum legis gratiæ cum statu legis naturæ, & legis scriptæ, negari non potest, Christum multa explicasse, quæ antea latebant, ac proinde vulgares fideles nunc plura explicitè credere, quàm fideles vulgares veteris testamenti. In ipso etiam statu antiquo non semper eadem æqualitas erat aliquando obtenebrescente rerum notitia, aliquando postea per Prophetas renouata. Imò in statu etiam legis gratiæ, non omnia secula sunt æqualia, cum plura obiecta, quorum notitiam explicitam habuerant, postea ignorantie tenebris consopita fuerint, & postea iterum Conciliorum, & Pontificum definitionibus, & Doctorum, ac Patrum studio in lucem fuerint reuocata. Nec potest certa regula aliqua præscribi, vt vel priora, vel posteriora semper secula præferamus in hac explicita rerum notitia; cum alternantibus vicibus, aliquando hoc sæculo maior lucis splendor affulgeat, aliquando minor, providente Deo suis temporibus doctores Ecclesiæ suæ, propter necessitas, & diuinæ providentiæ ordo exigit.

67
Quartò tamen fatendum videtur, nunquam contingere magis explicitam rerum fidem, quàm fuerit in Apostolis, & primis Christianæ religionis capitibus. In quo conveniunt Theologi, & colligitur ex multis Scripturæ sacre locis, Ioan. 14. 15. & 16. ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quacumque dixerò vobis. Vnde dicuntur habuisse primitias spiritus ad Rom. 8. & revelata facie gloriam Domini speculantes. 2. ad Cor. 3. & iterum ad Ephes. 1. secundum diuinitas gratiæ eius, quæ abundavit in nobis in Dei sapientia. Vnde Epiphanius hæresi 66. dicit, *Apostoli*

los accepisse donum, quo omnia ipsis clare Spiritus sanctus exposuit. Videri etiam possunt Cyprianus epist. 74. Augustinus lib. 5. de baptismo cap. 26. Cypillus lib. 4. in Isaiam orat. 2. Suarez *vbi supra num. 10.* Tertianus *disp. 13. dub. 2. & alij.* An verò hanc plenitudinem fidei explicitè acceperint ab initio totam in ipso die Pentecostes, affirmat cum aliis Tertianus *ibi dub. 3.* Quod tamen non ita uniuersaliter admittit Suarez *num. 18.* vt tunc fuerint edocti explicitè de omnibus mysteriis fidei quoad particulares eorum circumstantias, vt de modo vocacionis gentium, & de cessatione legalium, vt colligitur ex *actuum* 10. & 15. Vnde Ioannes in *Apocalypsi* multa intellexit denuo de futuris, quæ aliis reuelata non fuere.

68
Illud videtur difficultatem in hoc puncto habere, an in Ecclesia aliquid incipiat post Apostolorum tempus esse de fide, quod antea de fide non fuerat. Et quidem de lege naturæ non videtur dubium: quia licet Deus ab initio revelauerit Christum venturum; non tamen erat tunc de fide futurum ex femine Abraham, vel de progenie David, donec Deus id postea specialiter promissit. Multa etiam Deus denuo per Patriarchas, & Prophetas reuelauit, quæ antea reuelata non fuerant, & quæ postea erant de fide, & ab omnibus credi debebant. Difficultas ergo est in nouo Testamento, an post Apostolos Deus per Ecclesiam, vel aliter reuelet aliquid de nouo, quod antea non erat de fide, nec reuelatum fuerat.

69
In quo etiam certum in primis videtur, id per principia intrinseca, vt ita dicam, non repugnare. Nam sicut in veteri testamento Deus successivè misit Prophetas, quibus ita reuelauit aliqua de nouo, vt obligarentur omnes fideles de nouo ad eas prophetias suscipiendas, & credendas, non est repugnantia intrinseca, quod etiam in nouo testamento id faceret: quare si id non fit, non est, quia intrinsece repugnet, sed quia Deus iustas ob causas decreuit totam fidem noui testamenti fundare supra fundamentum Apostolorum, quos voluit esse bases huius ædificij spiritualis. Secundò etiam certum est, in nouo etiam testamento incipere aliquando obligationem credendi aliqua explicitè de fide, quæ proximè ante non obligabant omnes saltem communiter ad fidem explicitam, nam licet antea fuissent reuelata, & credita; postea tamen, notitia illa antiquata, cessauerat obligatio communis, licet fortasse apud aliquos mansisset notitia sufficiens, donec postea accedente Ecclesiæ definitione, rediit obligatio ad fidem explicitam. Sic multa, quæ antea erant sub opinione, postea definita sunt in Conciliis, nec amplius negari possunt, vt infusio virtutum in baptismo, valor baptismi collati rite ab hæreticis, qui prius sine hæresi negatus fuit à sancto Cypriano; iustificatio per gratiam in hærentem, & his similia. Ad hoc enim deseruit assistentia Spiritus sancti cum summo Pontifice, & cum Concilio ab eo legitime congregato, & approbato, vt errare non possint in proponendis rebus credendis per fidem.

70
Quæstio esse potest, An hæc omnia, quæ ab Ecclesia in Concilio, vel à summo Pontifice definiuntur, ita pertineant de nouo ad fidem, vt antea nunquam pertinerent. In quo Theologi communiter negant, aliquid nunc ab Ecclesia defini de fide, quod iam antea à Deo reuelatum non fuisset in scripturis sacris, vel per traditionem; vel

An in Ecclesia aliquid incipiat post Apostolorum tempus esse de fide, quod antea de fide non fuerat.

An omnia, quæ ab Ecclesia in Concilio, vel à summo Pontifice definiuntur, ita pertineant de nouo ad fidem, vt antea nunquam pertinerent. In quo Theologi communiter negant, aliquid nunc ab Ecclesia defini de fide, quod iam antea à Deo reuelatum non fuisset in scripturis sacris, vel per traditionem; vel

vel alio modo: ideoque Ecclesiam, & Pontificem in eiusmodi definitionibus solere prius scrutari diligenter sensum scripturæ, doctrinam sanctorum Patrum, traditiones, &c. ut appareat, quid Apostoli ipsi de hac re senserint, & quid à Deo acceperint, fides enim Catholica est simul Apostolica, & ab Apostolis hæreditaria successione ad nos transmissa; nec Deus veritates aliquas nouas Ecclesiæ nunc reuelat ad fidem pertinentes, quas prius Apostolis ipsis non manifestauerit. Quare Pontifex in sua definitione manifestat, hanc veritatem contineri in iis, quæ per scripturam, vel alio modo Apostolis manifestata fuerint, & in doctrina, quam ipsi nobis reliquerunt. Ita cum S. Thoma *hæc quæst. 1. art. 10. ad 2. docent Vualdensis lib. 2. doctrinal. fidei antiq. cap. 22. & 23. Castro aduersus hæreses lib. 1. cap. 8. Cano lib. 4. de locis cap. 7. & lib. 4. cap. 4. Suarez dicta disp. 2. sect. 6. num. 15. & 16. ubi alios affert. Hoc autem debet intelligi de iis veritatibus, quæ ad fidem Catholicam pertinent. Possunt enim de facto alicui priuata personæ aliqua reuelari à Deo, quæ Apostolis non fuerint manifestata: & quidem potest reuelatio illa taliter fieri, ut is, cui fit, teneatur summè obiectum illud reuelatum credere, sicut credit veritates nostræ fidei, cum dixerimus supra, posse aliquando fidei habitum elicere suum assensum, ex motiuo etiam reuelationis priuata: sufficit ergo, quod veritates illæ, quæ ad fidem Catholicam, & vniuersalem omnium fidelium pertinent, non sint nouæ, sed contentæ in iis, quæ iam antea Apostolis reuelata fuerant.*

71
An aliqua nobis de fide credenda proponantur, quæ Apostoli explicite non crediderunt.

Copra hoc tamen videtur virgere difficultas, quia aliqua nobis de fide credenda proponuntur, quæ Apostoli explicite non crediderunt, v.g. hunc hominem esse summum Pontificem, & Christi Vicarium: Beatam Virginem non commisisse peccatum veniale: quod quidem, cum nondum positum fuisset, sed Beata virgo adhuc viueret, non potuerunt Apostoli credere: & his similia. P. Suarez dicta sect. 6. num. 18. distinguit duplex genus propositionum, quæ successu temporis explicite creduntur. Primum pertinet veluti ad substantiam mysteriorum, ut in mysterio Incarnationis, quod Christus habuerit duas voluntates, & in mysterio Eucharistiæ, quod substantia panis post consecrationem non maneat, & similes; & de huiusmodi credendum, inquit, est fuisse cognita ab Apostolis, non tantum implicite, sed explicite, quia optime intelligebant Scripturas, & mysteria omnia, quæ ad traditionem fidei, pertinebant. Secundum verò genus est propositionum contingentium, quæ tempore Apostolorum nondum euenerant, ut quod iste sit Pontifex, quod hoc sit verum Concilium, & similes: & has non oportuit ab Apostolis cognosci explicite, sed tantum in vniuersali, quia non erat necessarium illis reuelari omnia futura. Hæc Suarez, qui non explicat, an immunitas B. Virginis à peccato veniali per totam vitam, fuerit ex primo, vel ex secundo genere propositionum.

72
Ego hanc distinctionem ita admitto, ut tamen non concedatur, nunc credi aliquid explicite de fide, quod de nouo reuelatum sit Ecclesiæ, & Apostolis non fuerit reuelatum. Aliud enim est, Apostolis non fuisse reuelatum: aliud verò, quod Apostoli ex vi reuelationis sibi factæ non potuerint tunc credere explicite hoc obiectum determinatum, sed solum in copso. Primum exi-

stimo falsum propter rationes supra adductas: & quia Pontifex, & Ecclesia in eiusmodi definitionibus semper consulit, & sequitur reuelationes antiquas, & doctrinam Apostolicam, ut appareat, an hoc obiectum contentum fuerit in doctrina Apostolica: alioquin nunquam proponitur ab Ecclesiâ ut credendum de fide. Secundum autem est verum: quia quamuis hoc etiam obiectum reuelatum fuerit Apostolis, non poterant tamen explicite cognoscere, & credere illud in particulari. Pro quo recolenda sunt, quæ dixi supra disp. 1. sect. 13. §. 3. ubi notavi, posse credi de fide particularem contentum in vniuersali reuelata, v.g. hunc hominem peccasse in Adam, hunc hominem esse verum Papam, & Vicarium Christi, & alias similes: quia Deus reuelans omnes posteros Adæ peccasse in Adam, & omnes canonicè electos esse veros Pontifices, distinctè cognoscebat hunc, & illum in particulari, & de illis loquebatur, licet audientes tunc non intelligerent de illis distinctè, sed in copso, quia non habebant distinctam speciem eorum; quod ibi multis exemplis comprobavi, nec oportet nunc id repetere. Quo supposito, dicimus, nihil nobis reuelari, aut Ecclesiæ, quod idem non fuerit Apostolis reuelatum, nec fieri nunc reuelationem Dei immediatam condistinctam ab illa, sed solum posse nos nunc magis distinctè percipere, de quo obiecto in particulari loquutus sit Deus, propter meliorem, & magis distinctam applicationem ipsius obiecti in particulari, quæ nobis fit propter præsentiam ipsius obiecti, quod tunc non erat præsens, in quo nullum est inconueniens; quia cum hoc fiat bene fidem etiam nostram de hoc obiecto in particulari fundatam esse in doctrina Apostolica, seu in reuelatione illis facta. Credimus enim, hunc posterum Adæ peccasse in Adam, quia Deus Apostolis reuelauit, omnes Adæ posteros in ipso peccasse, & simul reuelauit de hoc, & de illis omnibus.

73
Quod verò attinet ad immunitatem B. Virginis ab omni peccato veniali per totam vitam, ego idem cum proportionem dicendum puto: nec existimo, nunc credi à nobis propter reuelationem nouam, quæ Deus post tempora Apostolorum id suæ Ecclesiæ reuelauerit, cum antea non reuelasset. Quod à posteriori probari potest applicatione eadem argumenta: nam Ecclesiâ ut hanc veritatem nobis proponeret, non minus examinauit, & consuluit Scripturas, & doctrinam Apostolicam, quam in quolibet alio dogmate, quod definit. Neque enim consuluit reuelationem aliquam postea alicui factam: & licet consuluit, & examinauerit testimonia, & consensum sanctorum Patrum; non tamen quasi ipsi habuissent, reuelationem sibi à Deo factam de hac veritate, vel quia eorum sensus faceret reuelationem Dei, sed ut apparet, quo sensu ipsi Scripturas, & doctrinam Apostolicam intellexerint, & dignitatem matris Dei in Scripturis, & doctrina Apostolica traditam & contentam. Cum ergo Ecclesiâ ex excellentissima matris Dei dignitate à Deo reuelata hoc sibi persuaferit, & hoc privilegium in dignitate illa contentum fuisse crediderit, consequens est, ut & Apostoli ipsi, qui eandem Matris Dei dignitatem ex Dei reuelatione crediderant, & clariùs eius excellentiam penetrabant, potuerint non minus immunitatem illam credere. Quod verò tunc nondum fuisset posita, quoad effectum eiusmodi immunitas, viuentem adhuc B. Virginem

parum refert : quia poterant credere de futuro idem omnino, quod nos credimus de praterito. Sicut idem, quod nos credimus de humanitate Christi, fuisse scilicet immunem ab omni peccato, propter unionem ad hypostasim diuinam, poterunt, & debuerunt credere Apostoli, adhuc viuentem Christo, tanquam ex parte adhuc futuram : quia differentia prateriti & futuri in ordine ad assensum fidei per accidens se habet.

74 Addere autem possumus plures ex ipsis Apostolis, & ferè omnes superuixisse Beatissimæ Virginis, si quidem præsentem fuerunt morti, & funeri ipsius : quare non minùs quàm nos poterunt immunitatem illam à peccato veniali, vt rem omnino prateritam credere ; propterea de facto crediderunt, & testati videntur in Liturgiis ab ipsis Apostolis compositis, in quibus memoriam eiusdem Dei Genitricis fecerunt vocando eam putam, & immaculatam. Sic enim orat Diaconus in Missa composita à Iacobo Apostolo fratre Domini, quam liturgiam veneratur sexta synodus can. 32. Commemorationem agamus sanctissimæ, immaculatæ, gloriosissimæ, benedictæ Domine nostræ Mariæ Dei, & semper Virginis Mariæ, &c. Et post consecrationem Sacerdos dicit : Præcipue sanctissimæ, immaculatæ, super omnes benedictæ gloriosæ Domine nostræ Deiparæ, &c. & Cantores respondent : dignum est, vt te verè beatam dicamus Deiparam semper beatam, & omnibus modis irreprehensam, & Matrem Dei nostri.

DISPUTATIO IV.

De repugnantia fidei cum falsitate.

SECTIO I. Premittuntur aliqua de mendacio.

II. Vtrum Deus possit mentiri, vel saltem falsum reuelare.

III. Argumenta contra doctrinam præcedentem dissoluntur.

IV. Vtrum reuelatio falsa ex malitia eius intrinseca reddatur impossibilis Deo.

V. An possit Deus amphibologicè loqui, & an ex hoc capite deficiat eius infallibilitas.

VI. Vtrum fides aliunde possit generare assensum falsum circa reuelationem apparentem.

VII. Vtrum actus fidei possit vt premissa concurrere ad conclusionem falsam.

Oc etiam pertinet ad obiectum fidei diuinæ, quod quidem, vt possit terminare actum fidei supernaturalis, debet esse verum, de qua proprietate, & vnde proveniat hæc repugnantia, & quanta sit, agendum nobis est hac disputatione. Duplex autem questio venit potissimum sub hoc titulo examinanda. Prima est, an possit Deus reuelare aliquid falsum. Cum enim dictum sit in superioribus, ob-

iectum fidei esse quidquid Deus obsecrè reuelauerit : si semel admittas, Deum posse reuelare aliquid falsum, consequens est, quod aliquid falsum possit esse obiectum nostræ fidei. Secunda questio est, esto Deus non possit aliquid falsum dicere ; si tamen falsum aliquid proponatur nobis, vt reuelatum à Deo, an possit nostra fides elicere assensum circa illud obiectum apparenter reuelatum.

SECTIO I.

Premittuntur aliqua de mendacio.

V T clariùs procedamus, Aduerto primò Mendacium esse dicere aliquid scienter aliter ac sentimus. Ita S. Augustinus in *Enchirid. cap. 18. tom. 3.* Vnde cum eodem Augustino inferunt Theologi communiter, non esse idem mentiri ac falsum dicere ; potest enim aliquis dicere falsum absque mendacio, quia nimirum putat, id esse verum, atque ideo non mentitur, quia mentiri est contra mentem ire. E contra verò potest aliquis dicere verum, & tamen mentiri, quia id, quod re ipsa verum est, ipse putabat esse falsum, atque ideo loquutus est contra id, quod sentiebat. Quod disertè explicuit idem Augustinus ibidem his verbis : *melior est, qui nesciens falsum dicit, quoniam id verum putat, quàm qui mentiendi animum sciens gerit, nesciens verum esse quod dicit, ille namque aliud non habet in animo, aliud in verbo : huic verò quaecunque per se ipsum sit, quod ab eo dicitur ; aliud tamen clausum in pectore, aliud in lingua promptum est : quod malum proprium est mentientis.* Ex quibus verbis colligitur, totam & solam malitiam mendacii consistere in oppositione verborum cum mente. Fateor, in ordine ad Deum hæc duo esse inseparabilia, mentiri & falsum dicere. Cum enim Deus non possit falli, sed debeat scire omne verum : consequens est, vt si loquitur iuxta suam mentem, loquatur etiam id, quod verum est, & è contra, si diceret falsum, diceret etiam contra suam mentem. Ceterum in ipso etiam Deo virtus veracitatis formaliter loquendo, non est immediatè ad dicendum id, quod est verum, sed ad dicendum id, quod reuera habet in mente, & non aliter, ac habet in mente.

Aduerto tamen secundò, (licet hoc pertineat ad modum loquendi) apud Augustinum cum, qui dicit, quod falsum putat, cum re ipsa sit verum, non dicere verum : aliud enim est, dicere verum, aliud inueniri verum, quod dicitur. Sic enim dixerat Augustinus paulò ante loco citato, his verbis : *qui non, quod sentit, hoc dicit, non verum dicit ; quamuis verum inueniatur esse, quod dicit.* Quod ex eodem Augustino obseruauit S. Thom. *infra q. 110. art. 1.* Hoc tamen, vt dixi, pertinet ad modum loquendi : nam in rigore possumus etiam dicere, quod ille dicat verum : sicut è contra, qui loquitur quidem iuxta mentem, sed fallitur, solemus dicere, quod non mentitur, sed dicit falsum. Clariùs tamen distinguunt aliqui veritatem, & falsitatem physicam, vel moralem : illa desumitur ex conformitate, vel difformitate cum obiecto ; hæc autem ex conformitate, vel difformitate ad rationem. Ita etiam Hurtado *disp. 17. sect. 1. §. 8.*

Illud potest magis de re ipsa dubitari ; an qui loquitur id, quod re ipsa est verum, sed ipse putat

2
Mendacium
quid sit.

Potest aliquis
dicere verum,
& tamen
mentiri.

3
Aliud est
dicere verum,
aliud inueniri
verum, quod
dicitur.

4
tac